

ב"ה, פסח ה'תשע"ו | אפריל 2016 | גליון מס' 17

Journal for European Rabbis

הרבנים במרכז



הגות ועיון



14 הגאון הרב יצחק ראובן רוברין



16 הגאון הרב ברוך אבערלאנדער



הכינוס השנתי של 'מרכז רבני אירופה'

עמ' 10-13

800 מילה
עם הרב ניסן רופו



סמל של כשרות

הגאון הרב ירמיה
מנחם כהן,
רב הפוסק במערך
הכשרות EK
בשיחה מיוחדת << 18



הרב יוסף מינסקי, מנהל
אגף הכשרות EK, ומי
שנחשב לאוטוריטה בתחום
הכשרות, מבקר בכל אחד
מהמפעלים כדי לוודא
שניתן לתת לו הכשר << 20

החסידי של גיברלטר

24



תקופת פעילות ב'מרכז רבני אירופה' << 4-10

מרכז רבני אירופה מברך את חבריה הנשיאות, מועצת הרבנים
ואת רבני הקהילות בברכת חג פסח כשר ושמח



ביוזמת 'מרכז רבני אירופה'

הדיינים מאירופה יתכנסו ויחפשו דרכים לפתרון סוגיית העגונות

ההשתתפות הוגבלה לדיינים מכהנים בלבד מאירופה ומישראל • ידונו בשורה של נושאים הלכתיים הנמצאים על סדר יומם של בתי הדין בערי אירופה השונות

לפסקי דין שניתנו על-ידי בתי דין רבניים, בעקבותיהם יש מי שבוחרים להימלט לקהילה אחרת או אף מדינה אחרת - על-מנת לחמוק מביצוע פסק הדין, ובד בבד להמשיך לקיים חיים יהודיים בקהילות אחרות, שם לא מודעים לעברו הבעייתי והמפוקפק של המתאזרח החדש.

בכנס צפויה לעלות יוזמה להקשות על סרבני בתי הדין הרבניים בעולם המתגוררים באירופה ולמנוע מהם שירותים שונים. על פי היוזמה, 'אינטרפול' יהודי יפעל בתיאום עם כל בתי הדין ברחבי אירופה וידאג להעביר מידע בזמן אמת לכל בתי הדין במדינות אירופה על אדם שנמלט בניסיון להתחמק מפסק דין שהוכרע על פי ההלכה.

האינטרפול היהודי יהווה זרוע ארוכה של הדיינים, אשר יתחקה אחר אותם סרבנים ויעביר מידע מדויק על אותם "עברייני יהדות" לכל בתי הדין בקהילות היהודיות באירופה. כך ייווצר מצב שייאלץ את האיש למלא אחר פסק הדין כלפי התובעים ויעניק לפסקי הדין מעמד בר-תוקף.

הדיינים יתקיימו בבריסל, ויכללו מפגשים עם בכירים באיחוד האירופי ע"מ ליצור את התשתית החוקית לשיתוף הפעולה בין הגופים.

בכ"ח - כ"ט אייר תשע"ו, צפויים להתכנס בבריסל עשרות דיינים ואב"דים ליומיים של דיונים אינטנסיביים בשורה של נושאים אשר נמצאים במרכז סדר היום היהודי באירופה. המשתתפים, דיינים וראשי אבות בתי דין ממדינות אירופה לצד דיינים חשובים מארה"ק - אשר יגיעו לכינוס במטרה להדק את הקשר בין בתי הדין - ידונו במכלול סוגיות הנוגעות להכרעות הלכתיות בבתי הדין. בכינוס יוכלו להשתתף אך ורק דיינים פעילים בבתי דין מוכרים בלבד והכניסה אליו תהיה מוגבלת להם בלבד. בגלל הנושאים הרגישים העומדים על הפרק והרצון להגיע להחלטות מעשיות הוחלט כי מי שאינם מכהנים כדיינים בפועל, לא יוכלו להשתתף בכינוס שיתקיים ע"י 'מרכז רבני אירופה'. תהיה זאת הפעם השניה בה ייערך כינוס דומה.

בין הנושאים האקטואליים שיידונו יעלה נושא חוק הבוררות במדינות השונות באירופה, תוקפו של הסכם שנעשה בערכאות, בעיות עגונות ומסורבות גט, זכויות יוצרים, האם יש לכתוב גט לחומרה מנישואין אזרחיים, מה דינם של נישואים פורמליים ועוד שורה של נושאים.

דיינים רבים נתקלים בתופעות של סרבני גט או סיבות אחרות הקשורות



תמונה קבוצתית מכנס רבני אירופה, ברלין תשע"ו



יו"ל ע"י 'מרכז רבני אירופה'

Rue Froissart 109
Brussels 1040 Belgium

TEL: +32.2.808.2753

Fax: +32.2.791.9259

Email: office@rce.eu.com

סניף ארץ ישראל:

נג'ארה 63, ירושלים 9547161

טל: +972-2-6535949

פקס: +972-2-6516585

מנכ"ל: הרב מנחם מרגולין

סמנכ"ל: הרב אריה גולדברג

יו"ר הוועד לפיקוח על ההו"ל: הגאון הרב יעקב דוד שמאהל שליט"א דיין דק"ק שומרי הדת אנטוורפן

כתיבה ועריכה: אליעזר שולמן

הגהה: יוסף ביינהקר

עימוד ועיצוב: ID ישראל דרימקן

עידכונים שוטפים מהנעשה והנשמע בקהילות אירופה באתר מרכז רבני אירופה: www.rce.eu.com
ובעמוד הפייסבוק בכתובת: www.facebook.com/Rabbinical.Center.of.Europe

Blue Development Property SPRL
Avenue des Nerviens 67
1040 Brussels

European Jewish Development Fund



פסגת הדיינים המקומים

קורס חופה וקידושין יתקיים בחודש אב בארץ ישראל

לבקשת רבני קהילות מאירופה אשר מגיעים בחופשת הקיץ לישראל, ומבקשים לנצל את זמנם לצורך השתלמות ולימודים, יקיים 'מרכז רבני אירופה' קורס ייחודי בנושא עריכת חופה וקידושין. הקורס יתקיים בישראל בין התאריכים ג' - ו' מנחם אב (10/08/2016-07).

הקורס יועבר על ידי הרה"ג אליהו בר שלום שליט"א, דיין ומחבר ספר "משפט הכתובה", אשר ידיו רב לו בנושאים אלה וכבר נתמחה בעריכת קורסים אלו בישראל וברחבי העולם.

הקורס יכלול בעז"ה את הנושאים הבאים: א. דיני היתר נישואין בישראל; ב. דיני היתר נישואין לכהן; ג. דיני עדים פסולים וכשרים; ד. דיני הקידושין; ה. דיני החופה והנישואין; ו. כתיבת כתובה כהלכה למקרים השונים; ז. תיקוני טעויות והחלפת כתובה. כתובה מול הסכמי ממון אזרחיים; ח. נישואין רפורמיים ואזרחיים, ותיקוניהם; ט. סידור קידושין על הסדר בשים לב לכל הבעיות העוללות להתעורר.

בסיום הלימודים יתקיים מבחן מקיף על כל החומר הנלמד. לעוברים בהצלחה את המבחן תוענק תעודה בלימודי 'חופה וקידושין' המוכרת אף ע"י הרבנות הראשית לישראל וחתומה ע"י חברי נשיאות רבני אירופה והרבנים הראשיים לישראל הגאון הרב יצחק יוסף שליט"א והגאון הרב דוד לאו שליט"א.

מרכז רבני אירופה יקים מאגר תעודות נישואין מאובטח

'מרכז רבני אירופה' יקים מיד לאחר חג הפסח מאגר ממוחשב ומאובטח שישימש את הרבנים באירופה אשר עורכים חופה וקידושין, כמאגר מידע ושמירה על תעודות נישואין ואישורים שונים שהרבנים באירופה הנפיקו. כל רב יקבל תיקיה נפרדת בה יישמרו כל המסכים הנוגעים לתהליך הנישואין של הזוגות אותם השיא. המאגר יאפשר גם הנפקת תעודות שונות אשר מוכרות על ידי הרבנות הראשית לישראל.

נכון להיום, במקביל לקהילות מסודרות שמחזיקות ארכיונים עם כל התיקים, הגיעו למשרדי המרכז מידע על רבנים שבעקבות מעבר דירה וכיו"ב איבדו תיקים שלימים שהחזיקו במשרד או בבית הפרטי.

מטרת המאגר היא לסייע לכל רב המוכר לסידור חופ"ק לשמור העתק מכל המידע בארכיון מסודר במשרדי המרכז ולקבל סיוע משרדי לכל נושא הנפקת התעודות השונות החל מתעודות הרווקות, בירורי יהדות, אישור נישואין וכיו"ב.

כשיצירתיות ומקצועיות נפגשים...



מיתוג	עיצוב גרפי	עיצוב אתרים
עיצוב לוגו	פליירים	עיצוב אתרים
זהות מותגית	חברות	פיתוח front-end
הנחיות עיצוביות	זוחות שתיים	מערכתניהול תוכן CMS
ביירת משרדית	לוחות שנה	עיצוב רספונסיבי RWD
כרטיסי ביקור	ספרים אלקטרוניים	אחסון ותחזוקה

זיטומיר: קורס עריכת חופה וקידושין

◀ זרם של פניות מרבני קהילות ממזרח אירופה, עם בקשה ללימוד מעשי של דיני עריכת חופה וקידושין, הביא את הנהלת מרכז רבני אירופה לערוך בשנה זו את הקורס בו'טומיר. היה זה הקורס השישי בעריכת חופה וקידושין שנערך ע"י המרכז.

לאחר גיבוש רשימת המשתתפים, בסיועם של חברי נשיאות רבני אירופה אשר נמצאים בקשר הדוק עם רבני אירופה, נערך הקורס בכפר הנוער 'אור אבנר' בניהולו של הרה"ג שלמה וילהלם, רבה של זיטומיר והמחוז.

מדובר בקורס שכולל חומר עיוני רב, אשר משולב בדוגמאות מעשיות. עד השעות הקטנות של הלילה ישבו הרבנים וצללו לסוגיות סבוכות בדיני חופה וקידושין. כמו כן למדו נוסח ודיני כתובה כמובא בראשונים בפירוט, וסיכומי דיני חופה וקידושין במחברים בני זמנינו. בסיום ימי העיון התקיים מבחן מקיף בהלכות. עמידה בהצלחה במבחן זיכתה את הנבחנים בתעודה של 'מרכז רבני אירופה' עליה חתומים חברי נשיאות רבני אירופה יחד עם כבוד הרבנים הראשיים לישראל הראש"צ הגאון רבי יצחק יוסף והגאון הרב דוד לאו, בה הוכרו הרבנים כמי שהוסמכו על ידי הרבנות הראשית לישראל לרישום נישואין.

את השיעורים מסר הגאון הרב אליהו בר שלום מחבר סדרת הספרים הנודעת "משפט הכתובה" ומו"צ בירושלים, הגר"א בר שלום נודע כמומחה בין רבני ישראל בהלכות חופה וקידושין ופותר שאלות סבוכות בנושאים אלו.



גרמניה: סיור בדיקת כשרות מקוואות

בראש המשלחת עמד הגאון הרב ישראל יעקב ליכטנשטיין • המשלחת כללה את מפקח המקוואות הנודע הרה"ג יהודה לייב מינצברג ואת הרב אריה גולדברג סמנכ"ל "מרכז רבני אירופה"



◀ זרם של פניות מרבני קהילות ממזרח אירופה, עם בקשה ללימוד מעשי של דיני עריכת חופה וקידושין, הביא את הנהלת מרכז רבני אירופה לערוך בשנה זו את הקורס בו'טומיר. היה זה הקורס השישי בעריכת חופה וקידושין שנערך ע"י המרכז.

משלחת של "מרכז רבני אירופה" קיימה סיור בדיקת כשרות מקוואות בקהילות היהודיות בערי גרמניה השונות. הסיור התקיים בסיוע קרן 'מרומים', והוא נערך כחלק מהפעילות השוטפת של מרכז רבני אירופה.

המשלחת המיוחדת בראשה עמד הגאון הרב ישראל יעקב ליכטנשטיין ראב"ד הפדריישן בלונדון וחבר נשיאות "מרכז רבני אירופה" כללה את מפקח המקוואות הנודע הרה"ג יהודה לייב מינצברג ואת הרב אריה גולדברג סמנכ"ל "מרכז רבני אירופה".

כידוע כל מקווה טהרה חייב בדיקה כשרותית מידי תקופה ותחזוקה שוטפת ובמשרדי מרכז רבני אירופה הצטברו בקשות רבות לביקור ובדיקת המקוואות

ובמקרה הצורך לתקן את הנצרך. בכל עיר התלוו רבני הקהילות לביקור ובדיקת המקוואות.

המשלחת החלה את ביקורה בקהילה היהודית בעיר המבורג בראשה עומד הרב שלמה ביסטריצקי. משם המשיכה לעיר הנובר בראשה עומד הרב בנימין וולף. הקהילה היהודית הבאה בה ביקרו היתה בעיר דורטמונד.

משם נסעו חברי המשלחת אל

איטליה: עשרות רבנים בקורס הלכות טהרת המשפחה

זר שהיה נכנס למלון מאריוט היה חושב שהוא נמצא בתוך בית מדרש, כאשר עשרות רבנים קיימו שורה של דיונים הלכה למעשה



שורה של נושאים הלכתיים מעשיים הגדונים ברחבי אירופה היהודית, עלו להכרעה במסגרת קורס מיוחד שאורגן על ידי 'מרכז רבני אירופה' במילאנו שבאיטליה בהשתתפות כ-30 רבני קהילות במשך יומיים ועסק בהלכות טהרת המשפחה.

במשך מספר חודשים הגיעו פניות אל חברי נשיאות מרכז רבני אירופה מרבני קהילות שונות עם בקשה לקיום מערך שיעורים בנושא 'טהרת המשפחה'. חלק מהבקשות הגיעו מרבנים שבעבר השתתפו בקורסים שנערכו בעבר והפיקו מהם תועלת רבה.

מעטים מודעים לפרטים הרבים מהם מורכב כל אחד מהקורסים השונים אותם מבקשים ללמוד רבני קהילות באירופה. ההשקעה 'מאחורי הקלעים' כוללת איתור ושכירת מקום מתאים להגעתם של רבני קהילות, סיכום עם רב או מרצה מתאים לנושא, הכנת מערך שיעורים מסודר, דאגה



הקהילות היהודיות בערים קרפולד בראשותו של הרב יצחק ואגנר, נירנברג בראשות הרב אליעזר חיטריק, דרזדן בראשות הרב שניאור הבלין. את שרשרת הביקורים סיימו חברי המשלחת בברלין בקהילה היהודית שבאראשות הרב יהודה טייכטל.

המקוואות בהם ביקרה המשלחת הם מקוואות "מרכז רבני אירופה" סייע יחד עם קרן מתנאל במימון תכניות הבניה, פיקוח הלכתי והשתתפות נכבדה בהוצאות הבניה. בכל אחת מהמקוואות בהם ביקרה המשלחת היא בדקה את המקווה מהגג ועד הבור בתוך המקווה כמו גם את בורות ההשקה, הזריעה, מי הגשמים וכל שאר הפרטים.

הגאון הרב ישראל יעקב ליכטנשטיין, שעמד בראש המשלחת, ציין בהתפעלות רבה את מסירותם של הרבנים בקהילות היהודיות השונות לתחזוקה מהודרת, נקיה ויפה של המקוואות, כמו גם את הידע ההלכתי הרב שבא לביטוי בכל פרט ופרט שנבדק לצד הדאגה של הרבנים וראשי הקהילות להוסיף עוד טהרה וקדושה לשמירת טהרתם של עם ישראל.

סמנכ"ל מרכז רבני אירופה הרב אריה גולדברג סיכם את הביקור במילים הבאות: "לא שיערתי עד כמה נחוצה בדיקת מקווה בכל עיר ועיר. ביקור זה הינו ראשון בסדרת ביקורים שנעשה במדינות אירופה השונות לבדיקת כשרותם של המקוואות".

יש לציין כי בקרוב יתקיים סיור מקוואות באוקראינה ובבלגיה.



שבת

משלחת רבני אירופה קיימה מסע חיזוק בקרב קהילות יהודיות

הביקור התקיים יחד עם הגר"ד לאו • המשלחת
ביקרה בקהילות היהודיות בבלגיה ובהולנד •
ביוזמת 'מרכז רבני אירופה' קרא הגר"ד לאו ליהודים
באירופה ללכת בגאון עם כיפה וסממנים יהודיים •
קרא גם לחנך את ילדיהם במסורת היהודית



הרב ד"ר אלי שוסהיים בכינוס

את הקורס פתח הגאון הרב לוי יצחק רסקין מו"צ בהתאחדות החרדים בלונדון וחבר 'מועצת רבני אירופה' אשר מסר שורה של שיעורים והדרכות בהלכות הנחוצות, תוך שהוא מעביר את הדברים בהמשכות והסברה בהירה שסייעה לעשרות הרבנים המשתתפים בעת שעשו שימוש פרקטי בהלכות.

את פני הרבנים שהגיעו להשתתף בכנס קיבלו רבני מילאנו ובראשם רב העיר הגאון הרב אלפונסו ארביב, יו"ר ועד רבני איטליה הרב יוסף מומיליאנו יו"ר ועד רבני איטליה והרב משה לאזר מחשובי רבני מילאנו, וכן מארחי הקורס הגאון הרב גרשון מנדל גרליק ממייסדי וחבר נשיאות 'רבני אירופה', הגאון הרב אברהם חזן חבר 'מועצת רבני אירופה' ומנכ"ל מרכז לענייני חינוך באיטליה והרב לוי חזן מרבני מילאנו אשר סייע רבות להצלחת הקורס.

אורח נכבד שהגיע במיוחד לשאת דברים בפני הרבנים המתכנסים היה הרב ד"ר אלי שוסהיים, יו"ר אגודת 'אפרת' ומבכירי הכירורגים בישראל שנשא הרצאה מאלפת בנושא של התייחסות הרפואה והפסיכולוגיה לחיי המשפחה על פי היהדות.

עשרות הרבנים הודו בחום להנהלת "מרכז רבני אירופה" ובראשם הרב מנחם מרגולין המנכ"ל והרב אריה גולדברג הסמנכ"ל כמו גם לצוות המסור הרב אברהם אבא טורצקי והרב יוסף ביינהקר.



הגאון רבי גרשון מנדל גרליק



מימין לשמאל: הרב אריה גולדברג, הגר"ד בנימין יעקבס, נשיא הפרלמנט האירופי, הגר"ד לאו, הרב מנחם מרגולין והרב רפאל פרנק



על ידי "מרכז רבני אירופה" שמשרדו הראשי ממוקם בבריסל בירת אירופה, השתתפו הרב הראשי להולנד הרב בנימין יעקבס חבר נשיאות 'מרכז רבני אירופה', הרב מנחם מרגולין מנכ"ל מרכז רבני אירופה, הרב אריה גולדברג סמנכ"ל מרכז רבני אירופה וחבר נציגי משרד החוץ הישראלי. במהלך הפגישה ציין הגר"ד לאו כי "מצב היהודים בחלק ממדינות אירופה הפך למצב בלתי אפשרי ויש לעשות הכל כדי להגביר את ביטחונם האישי".

עוד אמר, "עצם העובדה שאנו שומעים קולות המבקשים מיהודים שלא להסתובב עם אחד הסממנים היהודיים המרכזיים שהם כיפה,

משלחת נציגים של 'מרכז רבני אירופה' יחד עם הרב הראשי לישראל הגאון הרב דוד לאו, קיימה בתחילת חודש שבט שורה של ביקורים במדינות באירופה, במטרה לחזק את היהודים המקומיים, להביע בהם תמיכה ולחזק את רוחם, לצד הקריאה שימשיכו ללכת בגאון עם הסממנים היהודיים. את הביקורים עשו ראשי 'מרכז רבני אירופה', המנכ"ל הרב מנחם מרגולין והסמנכ"ל הרב אריה גולדברג, יחד עם הגר"ד לאו.

חברי המשלחת ביקרו בקהילות במדינות מערב אירופה, פגשו את היהודים ששומרים על היהדות במקומות שבהם פעלו קהילות יהודיות במשך מאות שנים, שמעו את מצוקות היהודים והבטיחו כי יפעלו לטובת שיפור תנאי הביטחון שלהם.

המסע התחיל בביקור בבריסל שם קיימו חברי המשלחת, יחד עם הגר"ד לאו, פגישות עם נשיא האיחוד האירופי ועם שגרירים באיחוד האירופי.

בפגישה עם נשיא האיחוד האירופי, שאורגנה



1200 נרות דולקים בבית הכנסת הפורטוגלי העתיק בהולנד

שום הפרדה. אנחנו מצפים גם כן ממדינות אירופה לתת יחס הוגן לכל אדם באשר הוא אדם."

הרב סיכם את דבריו ואמר כי "אנחנו מבקשים ממדינות אירופה לתגבר את מערכות האבטחה סביב הקהילות היהודיות במדינות רבות ביבשת. אני פונה אליכם ומבקש שתעבירו את בקשתי למנהיגי אירופה, שיפעלו כדי להבטיח שיהודי, בכל מקום שבו הוא נמצא, לא יחשוש לצאת מן הבית. כולנו צריכים לעשות חשבון נפש ולנסות להבין איך הגענו למצב שבשנת 2016 יהודי חושש לצאת מהבית עם כיפה. זה תלוי בכם, ותחושת הביטחון של יהודי אירופה בידיכם."

במהלך הפגישה קרא הרב הראשי לשגרירים שלא להאמין לשמועות ולהשמצות על ישראל ולבוא לראות מקרוב כיצד במדינת ישראל נהנים כל האזרחים משיווין מלא בכל תחומי החיים וציין כי "ניתן לראות בבתי החולים, מיטה ליד מיטה, יהודי, מוסלמי ונוצרי. כך גם אפשר לראות בצוותים הרפואיים יהודיים, מוסלמים ונוצרים וכולם מקבלים יחס שווה."

שורה של אירועים בבית הכנסת הפורטוגלי

משם המשיכו חברי המשלחת להולנד, שם התקבלו בכבוד רב בבית הכנסת הפורטוגלי. אור עז, שהופק מ-1,200 נרות דולקים, קידמו את פני חברי המשלחת עם כניסתם.

חברי המלחת ביקשו לבקר בהולנד במטרה לחזק את היהודים המתגוררים במקום ואשר מתמודדים עם אנטישמיות רבה. זאת, על אף המאמץ הרב שנדרש לכך בקיומו של הביקור. בקהילה היהודית המקומית היו מלאי הערכה על כך וגמלו לחברי המשלחת בשורה של אירועים וטקסים, חלקם מיוחדים ביותר.

המרשים והמיוחד בהם היה בבית הכנסת העתיק הפורטוגלי אשר קיים באמסטרדם. המקום נשמר כפי שייסדו אותו, וגם היום אין בו חשמל. במשך השנה בית הכנסת סגור



פתח מפגש עם ראשי הארגונים היהודיים בבריסל



בן הילדים בבריסל



עם התפתחות לפרסל התפתח המפגש

שאנו לא רוצים להכיר בה."

הרב הדגיש כי הוא מתנגד לקריאות של פוליטיקאים קיצוניים באירופה שקוראים לחוקק חוקים נגד הכיפה והציצית. "החופש באירופה מאפשר לכל אדם לחיות באופן חופשי מבלי שיכתיבו לו כללי לבוש כלשהם", אמר הרב לשגרירים. "אני מציע לכם לקחת דוגמה ממדינת ישראל שבימים אלו, בהם משתוללת מלחמת אזרחים בסוריה, עושה מאמץ כדי לסייע לפליטים ולפצועים במלחמה. במדינת ישראל פועלים בתי חולים שקולטים את הפצועים, ומטפלים בהם ללא הבדל דת גזע או מין. בבתי החולים הללו מאושפזים יהודים נוצרים ומוסלמים כאחד, ללא

כובע וציצית, כדי להימנע מהתנכלויות - הוא מצב בלתי נסבל בשום פנים ואופן."

הרב הראשי הוסיף, כי אין בכוונתו להתייחס לחילוקי הדעות שבין האיחוד האירופי לממשלת ישראל, אולם "בעת שמביעים ביקורות ומותר שתהיה ביקורת בין ידידים, יש להביע אותה בזהירות שכן ישנם כאלה שמתרגמים את הביקורת לשנאה ולעוינות, ויש לנהוג כדברי חכמי ישראל שאמרו כבר לפני דורות רבים: "חכמים, היזהרו בדבריכם."

לאחר יציאת חברי המשלחת מהפגישה, השיב הגר"ד לשאלות עיתונאים בנושא הקריאות להסרת סממנים יהודיים מחשבש להתנכלות והביע תמיכה בעמדתו של הרב הראשי לצרפת, הרב חיים קורסייה שקרא שלא להיענות לקריאות אלא להמשיך להסתובב עם כיפה.

הרב הראשי ציין במסגרת זו, כי הוא "קורא לכל יהודי ויהודי להמשיך ללכת באותה צורה אליה היה רגיל עד היום."

תמנעו מתקפות על יהודים

קודם לכן, נפגשו חברי המשלחת והרב הראשי עם שגרירי האיחוד האירופי. גם בפגישה זו השתתפו הגאון הרב בנימין יעקבס, הרב הראשי להולנד; הרב מנחם מרגולין, מנכ"ל מרכז רבני אירופה והרב אריה גולדברג, מנכ"ל מרכז רבני אירופה. במפגש קראו חברי המשלחת לשגרירי האיחוד האירופי לפעול בקרב ממשלותיהם השונות ברחבי אירופה שיהודי אירופה יוכלו ללכת בגאון עם כיפה. הגר"ד לאו קרא לשגרירים להשפיע מכוחם כדי למנוע מתקפות על יהודים ביבשת אירופה ולתגבר את הביטחון והשמירה על יהודים במדינות שבהם הם חשים מאוימים.

במפגש מיוחד שהתקיים בבניין הארגונים היהודיים בבריסל, נועדו חברי המשלחת והגר"ד לאו עם עשרות שגרירים ממדינות רבות ביבשת והביאו בפניהם את רשמיהם מהביקורים בקהילות היהודיות בבלגיה ובהולנד. "אנו קוראים לכם לשמש כשגרירים של היהדות העולמית", אמרו חברי המשלחת, "ולהביא את דבר היהודים בכל מקום שהם למנהיגי המדינות שאתם משמשים כשגרירים שלהם. יהודי אירופה חזרו בפנינו על הבקשה להבטיח את הימצאותם בערים הגדולות באירופה, ולהבטיח את ביטחונם האישי."

הגר"ד לאו סיפר על השושלת המשפחתית המפוארת לה הוא שייך והזכיר כי "כבן למשפחת רבנים שחיה באירופה אני פונה אליכם ומבקש בכל לשון של בקשה: אנא מכם, אפשרו לנו, בני העם היהודי, להמשיך וללכת ברחובות הערים באירופה בלבוש היהודי האותנטי, שלא השתנה זה מאות שנים. המציאות שבה יהודי חושש ללכת ברחובות הערים באירופה עם כיפה וציצית היא מציאות



← אדר א'

ראשי 'מרכז רבני אירופה' הוזמנו לדיון בכנסת נגד האנטישמיות

◀ "כל עוד יש יהודים אשר חיים באירופה נמשיך לסייע לתחיית היהדות שם, נסייע לבניית מקוואות טהרה, נפעל לחיזוק החינוך היהודי והזהות היהודית, ונעמוד לימינם של רבני הקהילות באירופה בכל מה שהם זקוקים לו", כך הצהיר הרב אריה גולדברג סמנכ"ל 'מרכז רבני אירופה' בדיון שהתקיים בחודש האחרון בוועדת העלייה, הקליטה והתפוצות של הכנסת על דו"ח האנטישמיות 2015.

הרב גולדברג מסר סקירה מקיפה על הפעילות המגוונת של 'מרכז רבני אירופה' ברחבי אירופה, עמידתו וסיועו המעשי לחיי הקהילות באירופה, וסיפר על מסע החיזוק בקרב קהילות יהודיות, בבלגיה ובהולנד שעשה הרב הראשי לישראל, הגאון הרב דוד לאו, ביוזמת 'מרכז רבני אירופה'. במהלך הסיוע, שכלל גם פגישה עם נשיא הפרלמנט האירופי, מר מרטין שולץ, ושגרירים ממדינות האיחוד האירופי, קרא הגר"ד לאו ליהודים באירופה ללכת בגאון עם כיפה וסממנים יהודיים, כמו גם לחנך את ילדיהם במסורת היהודית.

בהמשך הדיון בוועדת העלייה, הקליטה והתפוצות, אמר סמנכ"ל 'מרכז רבני אירופה' כי הנוכחים מעלים את הבעיות הקיימות אך איש אינו מדבר על הפתרונות. הוא אמר כי הרב מנחם מרגולין מנכ"ל 'מרכז רבני אירופה', קיים בנושא שורה ארוכה של מפגשים עם ראשי האיחוד האירופי ומנהיגי מדינות. בכל המפגשים הביעו המנהיגים זעזוע מהאנטישמיות ובימים אלה, יחד עם 'מרכז רבני אירופה' ואנשי שגרירויות ישראל, מגובשים תכניות שאמורות להיטמע במערכות החינוך באירופה כנגד האנטישמיות. זאת, במקביל לחוקים שיתוקנו ויחמירו משמעותית את הענישה על מעשים אנטישמיים ופגיעה ביהודים.



במפגש עם רבני הולנד



במקווה הטהרה המפואר והחדוש בק"ק האיחוד האירופי בפריסל



היהודיות במקום כך שלא יצטרכו להסתיר את יהדותם.

לאחר מכן המשיכו חברי המשלחת לביקור בבית חב"ד במרכז הסטודנט היהודי המקומי, אשר מופעל על ידי הרב יעקב יעקבס. הסטודנטים היהודיים המקומיים הפנו אל הגר"ד לאו שאלות אקטואליות שונות והוא השיב להם עליהם.

בשעות הערב, נערך לחברי המשלחת טקס עתיק מיוחד ב'אולברייכט שול', בהשתתפות 300 יהודים מהקהילה היהודית בהולנד. הטקס אשר התקיים לרבנים בלבד, התחיל בפתיחת ארון הקודש על ידי הרבנים המקומיים. לאחר מכן נשא הגר"ד לאו נאום אודות חשיבות חיזוק ושמירת הערכים היהודיים, כמו גם שמירת האחדות בין הקהילות היהודיות.

לאחר הנאום נישאה תפילת מי שברך לבית המלוכה בהולנד על ידי מקהלה יהודית אשר כללה את זקני הקהילה, שהשמיעו גם ניגונים עתיקים.

בסיום הודו חברי המשלחת למארחיהם ואיחלו להם שימשיכו לשאת בגאון את יהדותם.

ורק בליל יום הכיפורים הוא נפתח לתפילה. 1,200 נרות אשר מיוצרים בתהליך ייחודי אותם מדליקים גבאי בית הכנסת ברוב טכס הם שמפיקים את התאורה מלאת ההוד ומאפשרת את התפילה.

באורח יוצא דופן וכאות הערכה והוקרה למאמץ שעשו, החליטו ראשי הקהילה היהודית בהולנד בשיתוף עם גבאי בית הכנסת לפתוח אותו לכבוד ביקור חברי המשלחת ולהדליק את המנורות על 1200 הנרות. היה זה אחד מהאירועים המרשימים, שעוררו התרגשות רבה בקרב ראשי 'מרכז רבני אירופה' והגר"ד לאו.

עם בואם לאמסטרדם קיבלו את פניהם ראשי הקהילה היהודית במקום כאשר הם מחזיקים בידיהם ספרי תורה עתיקים. משם פנו אל בית הכנסת העתיק.

בסיום טקס הכניסה אל בית הכנסת, ביקשו חברי המשלחת לרדת אל ספריית בית הכנסת הידועה כמי שיש בה ספרים עתיקים ונדירים ביותר, חלקם ללא עותקים, שם עיינו חברי המשלחת בספר הרמב"ם שנכתב על ידי תלמידו של הרמב"ם. "ריח הספרים העתיקים לצד הכתבים העתיקים, הם הוכחה לנצח ישראל ותרת ישראל שעוברים מדור לדור", אמרו.

לאחר מכן המשיכו להאג שם אירחו אותם רבה הראשי של העיר הרב שמואל כצמן והרב יהודה פורסט, רבה של רוטרדם. בהשתתפות עשרות חברים מהקהילה היהודית נתן מרכז הקהילה היהודית שבנייתו הסתיימה ימים ספורים לפני הביקור. הגר"ד לאו כווד בקביעת המזווה לדלת הראשית ולאחר מכן נשא דברי ברכה, עידוד וחיזוק לבני הקהילה המקומית.

בהמשך הביקור בהאג נפגשו חברי המשלחת עם 12 חברי פרלמנט מהולנד ושוחחו איתם על האנטישמיות הגואה והצורך להבטיח את ביטחונם האישי של היהודים המקומיים.

חברי הפרלמנט הבטיחו כי יעשו הכול לחזק את בטחון בני משפחות הקהילות

ביוזמת ארגון 'מורשה' ובשיתוף 'מרכז רבני אירופה' ו'הקרן למורשת הכותל'

עשרות נערים מאירופה במסע בר מצווה ייחודי בישראל

האירוע נחגג ברחבת הכותל המערבי בהשתתפות הראשל"צ הגר"י יוסף, הגר"ד לאו, סגן שר החינוך ח"כ הרב מאיר פרוש ואישים מכובדים • במהלך שהותם בישראל התארחו נציגות של הנערים בכנסת כאורחי של יו"ר הכנסת ושר הבריאות

זכו החתנים והכלות לביקור מיוחד במנהרות הכותל, שם למדו על החיבור הבלתי ינותק בין עם ישראל למקומות הקדושים לו.

הרב מנחם מרגולין אמר, כי הוא רואה במסע הזה חלק מהמאמץ הרב לעודד את הנערים, הנערות והוריהם לשאת בגאווה את הזהות היהודית באירופה.

"ההכנות לאירוע הזה החלו שלושה חודשים קודם לכן", סיפר הרב אריה גולדברג, סמנכ"ל 'מרכז רבני אירופה'.

בעזרת הרבנים המקומיים הילדים והילדות למדו על תורת ישראל, על החשיבות של שמירת המצוות ועל ארץ ישראל. כשהם הגיעו לארץ, הם כבר היו מוכנים לקראת היום החשוב בחייהם."

הוא ציין בהתפעלות את פעילותו של הרב מנדי פבזנר המסור בלב ונפש למסע, ובנועם הליכותו כובש את לבבות הנערים, הנערות, והוריהם, תוך שהוא משמש להם דוגמה אישית ליהודי שומר מצוות.

לפני סיום המסע ערכו המארגנים שבת מיוחדת לנערים ולנערות בירושלים. קבלת שבת המונית, בליווי שירים וריקודים נערכה ברחבת הכותל המערבי, כאשר חלק לא מבוטל מהנערים והנערות התקשו לעמוד בפרצי ההתרגשות שלהם. "ניכר היה שהתעוררה בנערים והנערות הנקודה היהודית", סיכם הרב גולדברג. "ראינו ילדים שמנסים להתפלל בכל שפה שהיא, ולמצוא את הדרך להקב"ה. הנערים ניהלו יומנים לאורך כל המסע וראינו את התהליך במוחש, כיצד הם מתקרבים למורשת ישראל סבא. ההשלכות של המסע הזה עתידות להשפיע על המשפחות של הנערים, כאשר לתודעה היהודית העמוקה שנצרכה בהם במהלך המסע, יש השפעה לא מבוטלת על ההורים שלהם גם כן."

הרב מנדי פבזנר העומד בראש המסע סיכם את המסע בהצלחה רבה ואמר כי לאור בקשתם של רבנים והורים נוספים, ארגון 'מורשה' יתגבר את המסע ויאפשר השתתפות גדולה של ילדי בר ובת מצווה.



המנוחה קבוצת הילדים של המשלחת



המשלחת המצומצמת שייצגה את ילדי הקבוצה בצילוף עם יו"ר הכנסת ואנשי מרכז רבני אירופה



ח"כ גפני בשיחה עם חברי המשלחת והילדים



השר הרב ליצמן מציג לילדים את ספר התהילים

הראשיים לישראל, הראשל"צ הגר"י יוסף והגר"ד לאו. גם סגן שר החינוך ח"כ הרב מאיר פרוש ליווה את הנערים שניצבו אל מול אבני הכותל העתיקים והזילו דמעות מהתרגשות. כל אחד מהנערים קיבל זוג תפילין מהודרות, שחולקו בתוך שקית קטיפה כשעליה שמותיהם של הנערים. למתנה היוקרתית צורפה גם טלית חדשה, שתשמש את הילדים בשעת התפילות. בנות בת-המצווה קיבלו כל אחת זוג פמוטים מהודר מכסף. לאחר הטקס

רגעים מרגשים ומרטיטים במיוחד נרשמו ברחבת הכותל המערבי עת נכנסו אליה בזה אחר זה עשרות נערי בר-מצווה מכל רחבי אירופה, שהגיעו לישראל כדי לחגוג את יום קבלת עול מצוות בארץ ישראל.

הנערים שגדלו בבתי ממועד סוציו אקונומי נמוך, מלווים זה תקופה ארוכה על ידי ארגון 'מורשה' האירופי בבריסל, שמשקיע רבות במהלך כל ימי השנה כדי להגביר את הזהות היהודית בקרב בני הנוער היהודי ברחבי אירופה.

ארגון 'מורשה' המנוהל ע"י הרב מנדי פבזנר הוא אחד ממספר ארגונים יהודיים בבריסל בראשותו של מנכ"ל איגוד הארגונים היהודיים ומרכז 'רבני אירופה' הרב מנחם מרגולין.

במסגרת פעילות הארגון ובשיתוף פעולה עם 'מרכז רבני אירופה' ו'הקרן למורשת הכותל', אורגן מסע למאה בנים ובנות, בני בר-מצווה ובת-מצווה שבאו לחגוג את היום החשוב בחייהם בארץ ישראל. למרביתם הייתה זו הפעם הראשונה בה ביקרו בארץ, והתרגשותם סחפה את כולם.

המסע בן שמונה ימים החל בסיום חינוכי מיוחד שתוכנן מראש לילדים בצפון הארץ. הנערים והנערות ביקרו בקברי צדיקים בצפון, והמארגנים אף דאגו לאטרקציות שונות כדי להבטיח את הנאתם המושלמת של המבקרים.

נציגי הילדים אף ביקרו בכנסת ישראל והתקבלו על ידי יו"ר הכנסת ח"כ יולי אדלשטיין. "היום הדלתות פתוחות בפניכם", אמר יו"ר הכנסת לנערים, "ואתם יכולים לשמור על הזהות היהודית שלכם בכל מקום". באותו הביקור העניק שר הבריאות הרב יעקב ליצמן לנערים ספרי תהילים מהודרים, כמזכרת מביקורם בישראל. הנערים אף התקבלו בלשכתם של יו"ר ועדת הכספים ח"כ הרב משה גפני וסגן שר האוצר ח"כ הרב יצחק כהן.

שיאו של הטיוול נרשם כאשר הנערים הגיעו אל רחבת הכותל המערבי, לטקס בר-המצווה ובת-המצווה המרכזי. בטקס המרגש השתתפו הרבנים

200 רבנים מאירופה השתתפו בכינוס השנתי

בכנס נחשפו מעשי זיוף מתוחכמים של תעודות המעידות, כביכול, על יהדות בעליהן • פולמוס הלכתי מרתק בפאנל בראשות הגר"מ סירוטה מו"צ בבד"ץ העדה החרדית • הגר"י גור אריה רב העיר חולון: "ראשי ישיבות כותבים כתובות אשר פסולות מעיקר הדין" • וגם: מה הקשר בין 'חסידות דגופא' לתרגילי נשימה והתעמלות שעשו 200 רבנים



הרב יהונתן טשנאידר, רב ומד"א ברלין



הרב אריה גולהברג, סמוכ"ל המרכז

למעלה מ-200 רבנים מכל מדינות אירופה הגיעו לברלין שבגרמניה להשתתף בכינוס השנתי של 'מרכז רבני אירופה' אשר נערך זו השנה ה-15 ברציפות בהשתתפות רבני ערים וקהילות. הכנס אשר נפרש על פני שלושה ימים התקיים בברלין במימון 'קרן חוליא' שמסודה של 'קרן מתנאל' ומנהלה מר אלברט אפללו שנטלה חסות על הכנס.

הכנס נפתח בסערה כאשר הגאון הרב יוחנן גור אריה, רב העיר חולון, תקף את התופעה שראשי ישיבות כותבים כתובות לתלמידיהם: "נושא כתיבת הכתובות והקידושין בארץ הפך להיות פרוץ וכל הרוצה בא ומקדש וכותב כתובה. בגלל חוסר הידיעה נכתבות על ידי ראשי ישיבות כתובות פסולות מעיקר הדין. היו גם מקרים רבים שמחוסר ידיעת ההלכה ראשי ישיבות לקחו כעדים קרובי משפחה", האשים הגר"י גור אריה.

משא מאלף סביב נושא חינוך הילדים נשא הרב פרופ' נריה גוטל נשיא מכללת אורות ישראל, שבחר את הכותרת 'חושך שבטו שונא בנו' – הכאת בנים ותלמידים. הוא תיאר שורה של סיטואציות כיצד מגיבים הורים או מורים למעשיהם של בני נוער וילדים, בלי שהם חושבים

מה מסתתר מאחורי הדברים, האם יש בהם מסר שמבקש הנער להעביר ומדוע עשה זאת.

פאנל בנושאים הלכתיים אקטואליים התקיים עם הגאון הרב מאיר סירוטה דיין ומו"צ בבד"ץ העדה החרדית. את הפאנל הנחה הרב אברהם אבא טורצקי שהעלה שורה ארוכה של שאלות הלכתיות בנושאי מקוואות ושבת שהגיעו מרבני הקהילות באירופה. תוך דקות ספורות הפך הפאנל לפולמוס הלכתי תוסס ומרתק שנמשך שעה ארוכה מעבר למתוכנן, כאשר הרבנים מאירופה מעלים אירועים שעברו עליהם, ("משפחה מחללת שבת המבקשת להעלות לתורה בשבת ילד בר מצווה, והגיעה תוך חילול שבת – כיצד נכון לנהוג?"), לצד הדילמות ההלכתיות שליוו אותם וההכרעות שקיבלו.

הרב ליאור ענבר מאמן מקצועי בשדה החינוך מזה למעלה מ-20 שנה, ריתק את הרבנים, כאשר החל לפרוש בניהם את שיטתו הייחודית - הנושאת את השם 'חסידות דגופא' - להעברת ערכים חינוכיים.

את דבריו התחיל בהרצאת דברים יחד עם שקפים שונים ודוגמאות. בהמשך ביקש מהנוכחים לעבור אל אולם סמוך אותו הכינו מראש. הוא ביקש מהרבנים לבצע שורה של תרגילי נשימה והרפיה והמשיך לתרגילי התעמלות קלים נוספים שנועדו להוכיח לרבנים את היכולת שלהם ושל אחרים לבצע דברים שלא חשבו שהם מסוגלים. "בעזרת הכנה קלה ואמונה בכוח העצמי ניתן לפרוץ דרכים חדשות ומגוונות", ציין הרב ענבר בסיום הרצאתו. בסיום ההרצאה קיימו הרבנים



הרב טורצקי נואם בפני המשתתפים



הגאון הרב סירוטה



הרב ליאור ענבר מרצה בפני הקהל



ניתן לחשוף את הזיופים.

הרבנים ביקרו במתחם 'רציף 17' בתחנת הרכבת בברלין, שהיוותה את אחת הנקודות המרכזיות לגירוש 55,000 יהודים מברלין אל גטאות לודז' ורשה, ריגה ומחנה ההשמדה אושוויץ. שורה של עיתונאים מקלי תקשורת בגרמניה ומרחבי אירופה הגיעו לסקר את ביקורם של הרבנים במקום, ולאחר מכן ראינו אותם והתעניינו בתחושותיהם.

תפילת 'קל מלא רחמים' נישאה ע"י הציבור ולאחריה אמר קדיש הרב רון חסיד רבה של גיברלטר. לאחר הקדיש פרצה באופן ספונטני שירת 'אני מאמין' מפי כל הנוכחים בעוד הרבנים הולכים לאורך הרציף ובפיהם שירה שקטה.



שיעור בהגנה עצמית להתגוננות במקרה שהם מותקפים על ידי אנטישמים

מערכת הכשרות החדשה EK של 'מרכז רבני אירופה' היוותה נושא חשוב בכנס בעקבות הביקוש הרב של מפעלים באירופה להיות תחת מערך הכשרות EK. במסגרת הדיונים נשא הגאון הרב ירמיה כהן, חבר נשיאות 'מרכז רבני אירופה' ורב הפוסק של EK שיעור בנושא כשרות מוצרים. הוא ציין מגוון דוגמאות מניסיונו רב השנים שעוררו עניין רב בין הרבנים.

הרב שמעון בר שלום מומחה לבירורי יהדות שעוסק רבות בתחום מטעם בית הדין הרבני בירושלים, נשא הרצאה בה הביא דוגמאות לזיופים מקצועיים של תעודות המוכיחות כביכול שהאיש המציג אותן הוא יהודי, וכיצד



הרבנים בטקס ברצ'יף 17

נשיא הבונדסטג בכנס השנתי של רבני אירופה

לא תהיה עוד שואה

על רקע גל האנטישמיות כנגד יהודי אירופה, תיאר נשיא הבונדסטג בנאומו שנשא בפני הרבנים את המאבק כנגד הפגיעה ביהודים באירופה בראשו עומדת גרמניה

"רק 200 יהודים עזבו את גרמניה בעשר השנים האחרונות. התקשורת מדווחת על 6,000 איש אך זה מספר היהודים שהלכו לעולמם", כך אמר נשיא הבונדסטג בגרמניה, ד"ר נורברט לאמרט, האיש השני בחשיבותו בממשל בגרמניה, שהגיע לשאת דברים בכנס השנתי של רבני אירופה שהתקיים השנה בברלין.

בתשובה לשאלה אודות האנטישמיות באירופה, אמר ד"ר לאמרט, כי 60 נציגים מכל מדינות אירופה התכנסו לשורה של דיונים בנושא. "ראשי מדינות אירופה מוטרדים מאוד מהנושא ומתכוונים למצוא לה פתרון", אמר.

בתשובה לשאלה אודות הביקורת שמותחים ראשי מדינות אירופה על ישראל, כמו גם על הרצון לסמן מוצרים מההתנחלויות, אמר: "מתחת ביקורת איננה אנטישמיות. יש לנו מחלוקת עם ממשלת ישראל אודות מדיניותה בשורה של נושאים ואנו פועלים בהתאם להבנתנו, תוך כדי קיום דו-שיח מתמיד עם הצמרת המדינית של ישראל".

בסיום דבריו נשא דברים מנכ"ל מרכז רבני אירופה, הרב מנחם מרגולין, שבירך על המדיניות נשיא הבונדסטג אך העיר "בהתייחס לדברי הנשיא כי יש הבדל בין השואה שנעשתה על ידי מדינה לאנטישמיות שהיא מעשה יחיד, אבקש להזכיר כי את הממשלה בוחרים האזרחים. אם 30% מאזרחי גרמניה הם בעלי דעות אנטישמיות, הרי שבעוד 15-10 שנים הם יבחרו ממשלה עם דעות דומות. זאת הסכנה".

לאחר מכן הגיש הרב מרגולין מתנה מטעם 'מרכז רבני אירופה' לנשיא הבונדסטג, יד מכסף מחזיקה בכף ידה את כדור הארץ שבמרכזו ירושלים.



משם עלו הרבנים לאוטובוסים שהסיעו אותם אל שער ברנדנבורג, אשר מהווה כיום את אחד מסמליה החשובים ביותר של ברלין, גרמניה. הרבנים, בלבוש המסורתי, נעמדו בחצי גורן אל מול השער כאשר מולם ניצבים נציגות של ילדים יהודיים בני 12-13 חובשים כיפות לראשם וחוטי ציצית משתלשלים מבגדיהם, אשר לומדים בבית הספר היהודי המסורתי בעיר. בתווך ניצבו שורה של עיתונאים מכלי תקשורת מקומיים שסיקרו את האירוע הייחודי, לצד תושבים ותיירים מזדמנים שהביטו בעניין במתרחש.

שניים מהנערים שעל ראשיהם כיפה גדולה, סיפרו בפני הקהל הרב, בגרמנית ובעברית, על הלימודים בבית הספר והתייחסו גם לאנטישמיות באירופה: "אנחנו כאן התשובה לכל האנטישמים. איננו חוששים מפניהם. איננו יראים לגורלנו. אנחנו הולכים בגאון עם הסממנים היהודיים ללא פחד".

האירוע הסתיים בריקוד ענק של עשרות הרבנים.

לאחר מכן פנו הרבנים לשורה של דיונים הלכתיים בנושאים מגוונים. את היום סיימו הרבנים בארוחת ערב מיוחדת בהשתתפות שגרירי המדינות החברות באיחוד האירופי. כל שגריר הסב לשולחן יחד עם הרב שאת מדינתו הוא מייצג.

הרב אריה גולדברג, סמנכ"ל המרכז סיכם את הכנס באומרו "ב"ה אחרי חודשים של תכנון בעמל רב, הכנס הצליח למעלה מן המשוער. כולנו מודים למנכ"ל המרכז הרב מנחם מרגולין והצוות המסור הרב אברהם אבא טורצקי, הרב אליעזר שולמן, הרב יוסי ביינהקר והרב נפתלי פלמן על ההשקעה והמסירות להצלחת הכנס".



טקס הענקת המתנה לנשיא הבונדסטג



הגאון הרב יצחק ראובן רובין
ראש מוסדות "אור שלמה" – מנצ'סטר
וחבר מועצת רבני אירופה

מה למדת מנייר זכוכית

בדרך כלל איננו יכולים להתמודד עם ריבוי משימות רוחניות. המוח שלנו לא מסוגל לקלוט הרבה מושגים בבת אחת. לכן עלינו למצוא נושא אחד אליו אנחנו מתחברים ואותו להסביר בהרחבה, בשילוב הזיכרונות האישיים שלנו. בצורה הזו הרעיון ינוצל אותו להיבט חדש בעבודת השם שלנו, וניתן ביטוי עצמי למחשבות שלנו.

הרשו לי לשתף אתכם באחד מהזיכרונות שלי שיהוו את הנושא שאני הולך להתמקד בו השנה.

"נייר חול." זו מילת קסם, מילה עם עוצמה, תנו לו להתגלגל בתוך הפה שלכם, תשחקו אותו בראש שלכם נייר חול זאת מילה שיש לה תנועה וזרימה משל עצמה.

מה זה נייר חול?

כדי להגדיר את המילה הזאת עלי לשתף אתכם בסיפור אישי. בתחילת שנות השישים למדתי בישיבת באבוב שהיתה ממוקמת בשכונת קראון הייטס. יומיים אחרי פורים הרב ז"ל זימן לחדר שלו מספר בחורים והטיל עליהם משימה חשובה. הוא הוציא מהמגירה רשימת משימות לקראת פסח.

זו הייתה הרשימה המפורסמת של פסח. היה כתוב בה את כל הדברים החשובים שיש לבצע ולסדר לפני יום טוב. זאת רשימה שהורכבה במשך דורות ועברה מאב לבן. בבאבוב נהוג היה שתלמידי הישיבה נשאר עם הרב לליל הסדר כך שכל הניקיונות, הבישולים ואפיית המצות נעשו על ידם ותחת פיקוח צוות הישיבה. ברשימה

פסח הוא חג שמבוסס על זיכרונות. זיכרונות פרטיים וזיכרונות כלליים. מאב לבן, מאמא לבתה, מועברים המנהגים והזיכרונות.

הזיכרון הוא אחד מהנדבכים המרכזיים של חג הפסח. המורשת מועברת לדור הבא דרך הזיכרון אך לפעמים אנחנו נתפסים לדברים קטנים ומסתנוורים מהבלי עולם הזה.

לא אחת, בשיחות פרטיות שקיימתי בערב חג הפסח, שמעתי צליל של ייאוש מבני שיחי. הם שיתפו אותי בתחושות שלהם לקראת היום טוב המיוחד הזה. יש להם כל כך הרבה ללמד, כל כך הרבה זיכרונות ילדות מבית אבא וסבא, אך כל אלה לא באים לביטוי בליל הסדר. לכל אחד מן המסובים יש הגדה עם פירושים, ממנה הוא מבקש להקריא רק פירוש נפלא אחד. וזה לפני שהילדים מבקשים להקריא את מה שהם למדו וחידשו במוסדות הלימודים שלהם.

כך מוצא עצמו בעל הבית, הוא האבא, מחוייב לשמוע פירושים ולקרוא מכריכה לכריכה את מה שהילדים למדו. והוא עצמו אינו מצליח להביא לביטוי את התחושות שלו, הרעיונות שגיבש, הזיכרונות שהוא נושא עם עצמו. יש כל כך הרבה מידע לפסח שזה גורם לנו לא להבין כלום ואפילו להקפיא את המחשבה האישית שלנו מול שטף הפירושים.

במהלך חיי עברתי עשרות חגי פסח, ואיתם גם אספתי מספר רעיונות. המרכזי שבהם, אותו אני גם משנן לעצמי כל שנה, שבכל שולחן ליל סדר יש להתמקד באספקט אחד של החג ולהביא את המפרשים שמדברים על אותה הנקודה.



לחשוב על פסח וכל הסיפורים הכרוכים בעניינו.

אנו חווים תקופה שבה הדור הצעיר שלנו הולך לאיבוד, נסחף אחרי החושך השורר סביבנו המוגש על ידי הטכנולוגיה שסובבת אותנו בכל פינה.

הפניה לצעירים אלו צריכה להיעשות במיומנות ואהבה רבה. הדור שלנו מאוד קשוח ואין לו סבלנות כלפי הרגשות של השני. בעבר אנשים גדלו באווירה שונה, הכאת ילד היתה חלק בלתי נפרד מהילדות. לא כך היום. אנחנו חיים בדור חלש והילדים שלנו צריכים גישה אחרת.

כשהלכתי לחנות לקנות את נייר הזכוכית נשאלתי על ידי בעל החנות מה מטרת השימוש. הראו לי סוגים שונים של נייר זכוכית, כאלה שהם יותר גסים וכאלה שהם יותר עדינים. כשהם שמעו למה אני צריך את זה הם אמרו לי לקחת את היותר עדין. המעורכים שהשתמשנו בהם לאפיית המצות היו צריכים ניקי עדין.

נשמה יהודית היא יצירה יקרה מאוד; אגרסיביות וחוסר סבלנות כלפי הרגשות של האחר, קורעים אותו לגזרים, במקום לנקות אותו בשקט ובעדינות. כל כך הרבה יהודים מצופים ביהלומים עם פירורים של חוסר ביטחון וספקות עצמיים. הצעירים שלנו נתפסים במערבולת של השליליות. פסח הוא הזמן שבו כל אחד מאתנו יכול להגדיר מחדש את המטרות שלו, לשחזר את המקום ממנו באנו. רגעי משפחה משותפים יכולים להביא לגבהים חדשים כאשר אנו יוצרים אווירה של הכללה ואהבה.

אל תיתנו להזדמנות הזו לחמוק מאתנו ולהשאיר זיכרונות קשים של טעויות. תנו לסיפור של ההגדה לזרום, תנו לאוכל ולשתייה להחזיר את החום הטמון בכל נשמה יהודית, ויגיע הזמן שהסדקים הקטנים שיש לנו בנשמה, שצריכים החלקה ימצאו את נייר הזכוכית שמתאימה להם וייתן להם את הריפוי הנצרך.

היה מפורט כל אחד מהתפקידים והמצרכים להם זקוקים בפסח בכלל ובליל הסדר בפרט.

ניתן להבין את הערך והחשיבות של הרשימה הזאת.

אני הייתי אחראי על קניית הציוד הנדרש, כיוון שהייתי היחיד שדובר אנגלית בשיבה. כמידי שנה הרב התחיל להקריא את הרשימה. "רובין יכתוב את הרשימה באנגלית וכך יהיה לנו את הרשימה בשתי שפות", הכריז מיד בתחילת דבריו.

ואז התחילה הקראת הרשימה. התחלתי לרשום. חלפה דקה עד ששמעתי את הרב מכריז על הפריט החשוב "נייר חול".

נייר חול, חשבתי לעצמי, מה זה? כיוון שלא ידעתי כחכחתי בגרוני ושאלתי: "רבה, וואס איז דאס נייר חול?" (רבי, מה זה נייר חול?).

הדברים יצאו מפי בהיסוס. חששתי לחשוף את קלוני ברבים, שאינני העילוי שהם חושבים ואני לא יודע הכל.

הרבי הסתכל עלי עם החיוך המרגיע שלו, וניסה להדגים לי מה זה "נייר חול". לא הבנתי. בחורים נוספים נקראו אל החדר בניסיון להסביר לי מה זה "נייר חול" אך אני לא הבנתי. ואז נכנס בחור והסביר: נייר חול זה נייר זכוכית. כמה פשוט.

בטח תשאלו למה נייר זכוכית היה כל כך חשוב לניקיון של פסח. התפקיד העיקרי שלו היה להחליק את המעורכים שמשמשים בהם לאפיית מצות.

לאלה מביננו שיש להם ידע מועט באפיית מצות נייר זכוכית מיועד להוריד את הבצק שנשאר על המערוך בין הסבבים השונים של העברת המצות אל התנור.

למה אני מרחיב כל כך על חווית נייר הזכוכית? כי זה גורם לי



מכירת חמצם של יהודים ששכחו למכור אותם אצל הרב

הגאון הרב ברוך אבערלאנדער
אב"ד הבד"צ דקהילות החרדים דבודאפעסט ורב קהילת חב"ד

✿ מכירת חמץ שלא מדעת בעל הבית

נשאלתי אודות הנהוג לזכות ולמכור את חמצם של יהודים ששמום לא מופיע בשטרי ההרשאה, כיון שנאבד, שכחו וכיו"ב. מה גדרו, והאם מותר ליהנות מחמץ זה לאחר הפסח.

הנה כתב בשו"ת 'פנים מאירות' (ח"ב סוף סי' נב), מובא ב'פתחי תשובה' (יו"ד סי' ש"ך סק"ו בסופו): "ואגב דאירינג במילי דבכור, באתי להזכיר מה ששאלו בעיר אלטונבורג. פעם אחת מכרה אם של בעל בית פרה מעוברת שלו לכותי בלתי ידיעתו. נראה דהוי מכירה משום דזכין לאדם שלא בפניו... כמו כן גבי חמץ, אם לא היה ב"ב בביתו ומכר איש אחר חמצו הוי כשלוחו, כיון דזכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו..."

חשוב להדגיש את הדמיון שבין מכירת החמץ לבכור, שהרי ודאי קדושת בכור זה דאורייתא, ומזה מוכח שה'פנים מאירות' מתיר מכירה זו גם בקשר לדין דאורייתא.

✿ יסוד המכירה שלא בפניו

שיטת ה'פנים מאירות' מיוסדת על ההבנה דבדין זכין שלא בפניו אין לחלק בין אם זוכה לבעל הבית או מזכה דבר מה מבעל הבית לאחרים, כדי למנוע נזק מבעה"ב. ה'קצות החושן' (סי' רמג סק"ח) חולק על השיטה הנ"ל. אמנם בשו"ת 'חתם סופר' (אה"ע ח"א סי' יא) דוחה דבריו, וכתב: "וכן הלכה רווחת למכור חמצו של חבירו בשעה חמישית מטעם זכיה לאדם, אע"פ דהוה זכיה ממנו לאחר. והדבר פשוט ומובן, והאורך שלא לצורך".

ובאמת מקור לזה ממה שנפסק בשו"ע (או"ח סי' תמג ס"ב): "ישראל שהיה בידו חמצו של ישראל אחר בפקדון, יעכבנו עד שעה חמישית, ואם לא בא בעליו ימכרונו לגוי". הן אמנם ה'חק יעקב' שם (סק"ח) סובר שזה מדיני שומר, אבל אדה"ז בעל ה'תניא' בשו"ע שלו (שם ס"ח ועיי"ש בקו"א שם סק"ב) שולל סברא זו, אלא מחדש שהוא מדין השבת אבדה: "...דכיון שהגיעה שעה ה' שהוא קרוב לאסור בהנאה, הרי הוא כאבוד מבעליו, וחייב כל אדם הרואה אותו נאבד למכרו לנכרי, כדי לקיים מצות השבת אבדה". נלענ"ד דגם לפי שיטת ה'קצות החושן' י"ל דאפשר למכור חמץ של אחרים שלא מדעתם, מדין השבת אבדה, כי התורה נותן למוצא המציאה כוח וכעין בעלות כדי שיוכל להחזיר את האבידה (וכדברי הת"ק במשנה בבא מציעא כח, ב). והארכתי בזה במק"א בס"ד.

✿ מכירת החמץ של אלו ששמום לא מופיע בשטר המכירה

ועדיין יש לדון בתוקפה של המכירה בעד אלו ששכחו. תינה מכירת חמצם של "אלו שרגילים למסור הרשאתם ובשנה זו שכחו", שאנו מכירים אותם, ורושמים בשטר המכירה את שמותם ומקום מגורם שלא בידיעתם. אבל אלו האנשים ש"כתבי הרשאה שלהם לא הגיעו עדיין לידי או שנאבדו... וגם מאלו שרצו למסור הרשאתם ושכחו", הרי שמום כלל לא מופיע בשטר המכירה, אם כן איך חלה המכירה.

✿ ה'צמח צדק' מתיר חמץ שנמכר בלי שהנכרי

קיבל רשימת שמות המוכרים

י"ל שמכירת חמצם של הנ"ל שבדאי רוצים במכירת חמצם, מיוסד על המבואר בשו"ת 'צמח צדק' (או"ח סי' מה אות ד). וזהו השאלה שנשאלה לפניו: "...שכתב בשטר מכירה שמוכר לו החמץ שבחדרים המסומנים במצריהם ורשומים בשטר כח [=הרשאה] שיש לו מכל היהודים אשר בעיר, והשטר כח לא מסר לאינו יהודי הקונה... רק אמר לו בסתם כל החמץ שאצל היהודים שבכל העיר אני מוכר לך... ומפני זה נולדו חששות... דהא"י אינו יכול לתבוע בדין מהמוכר שימסור לו את החמץ שבכל המקומות, כיון שאינו מפורש בשטר כמה מקומות, ויכול להעלים ממנו כמה מקומות שירצה, ולא יראה לו השטר כח עם הרשימה מהמקומות, א"כ אפשר דאין זו מכירה גמורה ואנן בעינן שיהיה קנין גמור..."

והשיב על זה ה'צמח צדק': "נראה לומר טעם אחר להקל דיבעד, כי... המוכר לא יוכל להעלים מהלוקח אלא ע"י זיוף, שיעלים השט"כ ויקבל שט"כ אחר... ולזיופי לא חיישינן. ועוד דלו יהא שהאמינו הלוקח להמוכר, אטו משום זה המקח בטל. והרי מאי שנא מאם מפקיד הא"י המפתח אצל הישראל דשרי".

✿ ביאור דברי ה'צמח צדק'

ה'צמח צדק' התיר בדיעבד מכירת החמץ כששטרי ההרשאה נשארו בידי המ"ץ, על פי שני יסודות:

(א) "כי... המוכר לא יוכל להעלים מהלוקח אלא ע"י זיוף, שיעלים השט"כ ויקבל שט"כ אחר... ולזיופי לא חיישינן". וכיון שכן, מיד כשהקונה הנכרי יבקש, יקבל לידיו את שטרי ההרשאה וידע חמצם של מי קנה ומהו מקומו.

(ב) "דלו יהא שהאמינו הלוקח להמוכר, אטו משום זה המקח בטל", דהנכרי הקונה, כיון שסומך על ישרותו ונאמנותו של המ"ץ שמכר לו את כל החמץ, והוא בטוח שהמ"ץ לא יעלים ממנו אף לא חלק של השמות, גמיר וקני. מעתה, למרות שבעת הקנין "הא"י אינו יכול לתבוע בדין מהמוכר שימסור לו את החמץ שבכל המקומות", כיון שאינם ידועים לו, למרות זאת גמיר וקני, כיון שבטוח ביושרו, ויודע שבכל עת שירצה יוכל ליטול את החמץ ולא יצטרך להודקק לתבוע אותו בדין. כלומר, כיון שהקונה בטוח שכל מה שירצה יודיעהו אה"כ, על כן לא איכפת לו מה שעכשיו אינו יודע מקומות החמץ שקנה, וגמר וקני.

נמצא החידוש בנימוק השני על הנימוק הראשון, שלפי הנימוק השני אין אנו צריכין להגיע לכך שרשימת השמות נמצאת בידי המ"ץ, אלא אפילו בלאו הכי גמר וקני, שהרי "האמינו הלוקח להמוכר" שיגלה לו את כל השמות והמקומות אף מה שאינו רשום בידו עכשיו.

✿ ראייה דגם כשהקונה אינו יכול אח"כ לתבוע מתקיים המכירה

ויש להביא ראייה ליסוד דברי ה'צמח צדק', שהרי נפסקה ההלכה בשו"ע (ח"מ סי' קצה ס"א, ושם סי' קפט): "...כיון שמשך המקנה הכלי נקנה הקרקע או המטלטלים ללוקח או למקבל מתנה... ואין שום אחד מהם יכול לחזור בו, אפילו אם אין עדים בדבר, אם מודים זה לזה". ומוסיף הרמ"א: "וכן אם קבלו קנין לפני פסולי עדות, הוי קנין, הואיל ומודים זה לזה שקנו". ומכאן ראייה דאף כש"אינו יכול [הקונה]

שמות כל המוכרים ומקומות החמץ. וצריך כל אחד לחתום על שטר ההרשאה אצל הרב, בפירוט שמו וכתובתו ומקום החמץ. אלא שאלו ששכחו או שנתאחרו לגביהם דא"א באופן אחר, היינו דיעבד.

✳ מכירה בשביל יהודים שהרב לא מכירם אבל "רצו למסור הרשאתם ושכחו"

ברם יהודים שאף פעם לא מכרו את חמצם אצל הרב, והרב כלל אינו יודע אודותם בשעת המכירה, באם יבוא אחרי המכירה או אחרי זמן האיסור, או במשך ימי החג, ויאמרו להרב שרצו למכור על ידו את חמצם, ומשום מה לא הספיקו לבוא בעוד מועד, הנה בפשטות אודותם ודאי לא שייך לומר ש"האמינו הלוקח להמוכר", שהרי הם ושמם לא היו ידועים להרב כלל בשעת המכירה. וממילא לכאורה דא"א שהם נכללים במכירה.

אך מ"מ לכאורה י"ל שבדיעבד כן נכלל חמצם במכירה. כי כחו של הרב למכור, הרי קיים מדין זכין לאדם והשבת אבידה כמו שנתבאר לעיל. אלא מאי, משום שאין על זה גמירות דעת הקונה, לזה י"ל שבכלל "שהאמינו הלוקח להמוכר", נכללים גם "כל אלו שיקח להרב 'זמן' לברר שגם הם בין המוכרים". ועל כן מכיון שהם באים להרב במשך ימי החג ומגלים דעתם ששכחו להוסיף את שמם למכירה, הרי נתגלה למפרע שגם הם בכלל המכירה.

והנה בשו"ת 'דברי מלכיאל' (ח"ד סי' יח) מביא מה שפסק בשו"ת 'באר יצחק' (או"ח סי' א-ב) אודות מכירה כזו, שמועיל להתיר מאיסור דרבנן דחמץ שעבר עליו הפסח, אבל (א) להציל מאיסור בל יראה וב"י דאורייתא אינו מועיל; (ב) "רק היכא שידוע את של מי הוא מוכר". הנה טעם חששו הוא דהוי כמוכר דבר שאינו מסוים, ולא סמכה דעתו של לוקח (שו"ע חו"מ סי' רט ס"ב). אמנם ה'צמח צדק' שם (אות ה"ד"ה החשש ה"ד) כתב דדבר שאינו מסוים דלא קני, זהו דוקא אם מכר לו ברמזים קצובים. דאזי לא גמיר הקונה דעתו, דאינו יודע אם הדבר הנמכר שוה הדמים שקצב המוכר או לא. אבל אם מכר לו לפי המקח שבעיר, דהיינו שעל כל מדה ומשקל של כל מין מסוים ממני החמץ ישלם הנכרי לפי המחיר המקובל, אין זה בגדר דבר שאינו מסוים. וגמר בדעתו וקני כל הנמצא אצל המוכרים השונים.

לתבוע בדין מהמוכר שימסור לו" את מה שקנה, הוי הקנין קנין, באם האמת הוא שעשו קנין, "הואיל ומודים זה לזה".

וכל זה כשסמך דעתיה עליה, שהרי שם (סי' קצ ס"ז) נפסקה ההלכה: "במקום שדרכן לכתוב שטר לא קנה עד שיכתוב את השטר", "דכיון דרגילין בהכי לא סמכיה דעתיה דלוקח עד דנקיט שטרא" (רש"י קידושין כו, א, מובא ב'פתחי תשובה' סק"ה). ומדויק לשון ה'צמח צדק': "...שהאמינו הלוקח להמוכר", דכיון שהאמינו סמך דעתו עליו, וגמר וקני.

✳ מכירת חמץ של יהודים שהרב מכירם, ששכחו למכור את חמצם

מעתה בנידון שלפנינו, כשהרב מוכר חמצם של אלו "שרגילים למסור הרשאתם ובשנה זו שכחו" וכדומה, הנימוק הראשון ש"לזיופי לא חיישינן", ודאי אינו שייך כאן, שהרי שמותייהם אינם רשומים בשום שטר הרשאה שבידי הרב. ויש לדון האם שייך בזה הנימוק השני "שהאמינו הלוקח להמוכר". דלכאורה "האמינו" שייך רק לגבי מה שעכ"פ ידוע לרב המוכר עכשיו. אבל אלו שבשעת המכירה עדיין לא נתברר להרב מי הם האנשים ששכחו למכור את חמצם, מה שייך לומר בזה שהגוי הקונה "מאמינו".

אמנם י"ל דאינו כן, והנימוק הזה "שהאמינו הלוקח להמוכר" שייך גם בנידון דידן. שהרי מה "שהאמינו הלוקח להמוכר" הרי זה שהלוקח חושב לעצמו: "אינני צריך עכשיו רשימת שמות המוכרים וכתובתם תחת ידי, היות ואני סומך על הרב שכאשר ארצה לקחת החמץ ואשאל אותו מי הם המוכרים והיכן החמץ הוא יגיד לי". וי"ל שכיון שבעצם הרב יודע (או עכ"פ יכול לדעת בקלות באם יתאמץ את זכרונו) מי הם "השוכחים", שבכל שנה באו למכור את חמצם והשנה – מחמת שכחה – נפקד מקומם מלחתום על ההרשאה, והריהם בגדר כמו "אלו שמסרו הרשאתם בעל פה", והרב כללם במכירה מדין זכין לאדם, ברצותו להציל אותם מאיסור בל יראה ובל ימצא. ובאם ישאל הגוי בודאי יפרטם לו, הרי מעתה כל אלו נכללים במכירה להנכרי, למרות ששמותייהם וכתובתייהם לא נזכרו בפירוש. הן אמת שה'צמח צדק' מתיר זאת בדיעבד דוקא, ולכתחילה בודאי ראוי לפרט

✳ סיכום

כדי להציל יהודים מאיסור בל יראה דאורייתא ומאיסור חמץ שעבר עליו הפסח דרבנן, יכול הרב לכלול במכירת החמץ לנכרי, גם את חמצם של כמה סוגי אנשים ששמותם לא מפורטים בשטר ההרשאה, ואלו הן:

(א) "...מאלו שמסרו הרשאתם בעל-פה", למרות ששמם אינו מפורט בהרשאה, הרי הרב יודע וזוכר את שמותם, והלוקח האמינו להרב שיגלה את שמותם לקונה.

(ב) "ומאלו שרגילים למסור הרשאתם ובשנה זו שכחו", כיון שהרב יודע, או עכ"פ יכול לדעת בקלות עכשיו בשעת המכירה מי הם.

(ג) "וכן בכתבי הרשאה שלא הגיעו עדיין לידי או שנאבדו, וגם מאלו שרצו למסור הרשאתם ושכחו", אם במשך ימי החג יתברר להרב שגם הם רצו להיכלל במכירה, והנכרי סומך על הרב שבמשך ימי החג יברר בשבילו מי נכלל במכירה.

ובנוגע לאלו שכתבי ההרשאה שלהם נאבדו, זה אפשרי רק באופן כזה, שבמשך ימי החג יבואו אל הרב לברר האם שטר ההרשאה שלהם אכן הגיע וכיו"ב, כי באם לא לא שייך שיהיו כלולים במכירה, שהרי לא יתברר לעולם למוכר ולקונה שגם הם נכללו במכירה.

✳ הלכה למעשה אצל כמה פוסקים בדור האחרון

בהמשך להנ"ל אציין בזה ציונים מהנהגת כמה גדולי ישראל שמכרו חמצם של אחרים שלא מדעתם או שפסקו כן הלכה למעשה. ויש מקום להאריך בזה כהנה וכהנה: ה'שדי חמד' (מערכת חמץ ומצה סי' ט אות ב – מהדורת קה"ת ח"ה עמ' א'קלו); אדמו"ר הגה"ק זי"ע מליובאוויטש (ימי מלך' ח"ב עמ' 832); הגאון ר' צבי פסח פראנק בשטר מכירה (משנת תרח"צ) שנדפסה בשו"ת 'הר צבי' (או"ח ח"ב סי' לה) וב'מקראי קודש' (פסח ח"א סי' טט); הגאון ר' יוסף אליהו הענקין בשטר מכירה (משנת תשל"א) שנדפסה בשו"ת 'גבורות אליהו' (סוף סי' קלד וראה שם סי' קלב אות ב, ומה שהובא משמו ב'נטעי גביראל' [פסח ח"א פ"מ אות יז] מהגדה של פסח 'מגיד משנה' של הגאון ר' מנשה קליין [עמ' ז אות ה]); הגאון ר' נתן געשטעטנער בהגדה של פסח 'להורות נתן' (עמ' יג ס"ב). ולהעיר מדעתו של הגאון ר' חנוך דוב פדווא מלונדון כפי שהובא בספר 'הליכות חנוך' (עמ' סד אות קט) בקשר למה שפסק בשו"ת 'דובב מישרים' (ח"א סי' ל). ובכל הנ"ל לא נגענו בדין מכירת חמצם – מדעתם או שלא מדעתם – של אלו שהם בגדר התינוקות שנשבו. והארכתי בכל זה הרבה במק"א ואכמ"ל.



הגאון הרב ברוך אבערלאנדער
אב"ד הבד"צ דקהילות החרדים דבודאפעסט ורב קהילת חב"ד

שאלות ותשובות בהלכות הפסח

משום חומרא דחמץ, וכפי שכתב ה'עולת שבת' (סי' תמח ס"ג) ועוד הרבה פוסקים, דיש לחוש שלא יהא נראה כהערמה.

אמנם לכאורה יש עוד סיבה למה צריך שהמוכר יופיע בעצמו אצל הרב, והוא כדי שיחתום בעצמו על שטר ההרשאה. דהנה בשו"ת 'דברי נחמיה' (או"ח סי' לה ד"ה גם לפי) הביא מה שפקפק ה'מקור חיים' (סי' תמח ס"ה ד"ה איברא נראה) על תוקף מכירת החמץ, כיון שלדעתו "לא מהני חתימת השליח". וכתב ה'דברי נחמיה' שעל כן "ראוי למסור גם השטר כח [=הרשאה] לעכו"ם". וכל זה חסר כמובן במוכר דרך האינטרנט. אמנם כבר כתב ב'שער הכולל' (שטר מכירת חמץ אות יא), שכל זה אינו שייך אלינו, שהרי "במקור חיים מירי במכר הקרקע ולא בהשכיר, שאין צריך כלל שטר". וכ"כ ב'קלח של אוזב' (סי' ב בתחילתו). וא"כ מאחר שמנהגינו רק להשכיר את החדר לנכרי הקונה (וכפי שכתב אדה"ז בעל ה'תניא' ב'סדר מכירת חמץ', וראה ביאור מנהג זה ב'קלח של אוזב' סי' ג) שוב אפשר למכור גם בטלפון ובאינטרנט בלי קנין ובלי חתימה.

אמנם תמוה לי על שבנוסחאות הרשאה שבאינטרנט (וכגון זה שבאתר חב"ד.אורג) לא מוזכר כלום אודות השכרת החדרים שהחמץ בתוכם, והרי גם זה חשוב בשביל מכירת החמץ, כדי שלכתחילה לא יהיה כפקדון ביד ישראל (יגן אברהם' סי' תמח ריש סק"ד, וראה 'שער הכולל' שם סק"ח) וגם משום קנין אגב קרקע (שו"ע הרב סי' תמח ס"א).

אמנם לאחרי כל זאת מפני כמה טעמים הלכתיים לכתחילה ודאי עדיף לחתום ולעשות קנין, וכפי שנהגו מאז ומעולם (ראה 'קלח של אוזב' סי' ב שם).

מכירת חמץ ע"י רב שנמצא במקום שכבר חל האיסור, ומתי מותר להשתמש בחמץ בצאת החג

ב. האם תועיל מכירת חמץ על ידי רב שנמצא במקום שכבר עבר את זמן מכירת חמץ בשביל חמץ שנמצא מקום שעדיין לא עבר זמן מכירת חמץ? וכמו כן נפק"מ במוצאי יו"ט ממתי אפשר להשתמש בחמץ במקום שכבר יצא פסח אך נמכר במקום שעדיין פסח?

תשובה: דנו האחרונים במי שנמצא במדינה אחת וחמצו נמצא מעבר לים, וישנם הבדלי שעות ביניהם, אי בתר דידיה אזלינן או בתר חמצו. וכתב בשו"ת 'חסד לאברהם' (מהדו"ק או"ח סי' לה): "הדבר ברור דאזלינן בתר המקום שבעל החמץ שם בין להקל ובין להחמיר". ובשו"ת 'מנחת יצחק' (ת"ו סי' כה) מצייין ד"רוב הפוסקים ס"ל דאזלינן בתר גברא" (וראה עוד מש"כ בס"ד בקובץ 'פרדס חב"ד גליון 11 עמ' 63-79, ושם ביארתי גם שיטת ה'אגרות משה' או"ח ח"ד סי' צה, שלכאורה דבריו סותרים מרישאל לסיפא). ועל כן יש להקפיד שכל אדם ימכור את חמצו לפי המקום שהוא נמצא שם

ממכלול השאלות דלקמן אפשר להיווכח, שהם נשאלו ברובם על ידי רבנים שיושבים בתוך עמם במקומות שהם רחוקים ממרכזים יהודיים תוססים, ועושים עבודתם נאמנה בבחינת "ואתם תלוקטו אחד אחד" (ישעיה כז, יב) לקרב יהודים תועים, תינוקות שנשבו, לחיי תורה ומצות. רוב השאלות הן כאלו שנשאלו בנסיבות המיוחדות הללו.

במקרים כמו אלו עלינו לדעת, שהשיטה שאותה ביטאו חז"ל בלשון הפסוק (הושע ד, יב) "עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו – כל המיקל לו מגיד לו" (פסחים נב, ב), אינה שיטה נכונה, באם ההיתר אינו מבוסס על אדני ההלכה הצרופה, כפי אשר לימדונו רבותינו הפוסקים (ראה 'לקוטי שיחות' ח"א עמ' 100).

אמנם מצד שני יש לנו הלכה מפורשת שהורה לנו הרמ"א בשו"ע (יו"ד סי' קנח ס"ב): "מומרים בזמן הזה... אם בא לשוב אין מחמירין עליו, שקשה לפרוש מן הכותים, וחיישינן שלא יחזור לסורו". כשמנסים לקרב את הבריות לתורה אי אפשר להחמיר באופן שהכל יהיה אך ורק בבחינת מהדרין מן המהדרין, כי לפעמים תקנתם תהיה ח"ו קלקלתם, שבאם לא יוכלו לעמוד ברף הגבוה ובתנאים המחמירים, הם עלולים ליפול לגמרי. ועל כן בתשובה לשאלות דלקמן ניסיתי להצביע גם על אופני היתר שכבר נמצאים בדברי גדולי הפוסקים ומאורי האומה.

מכירת חמץ

מכירת חמץ דרך האינטרנט בלי קנין

א. כיצד ניתן לעשות מינוי שליחות למכירת חמץ ע"י רישום באתר אינטרנט? כיצד נעשה הקניין במצב זה?

תשובה: לפי הנהוג היום¹ שהרב או בית דינו אינם משמשים אלא כשליח ומורשה מאת המוכר למכור את חמצו להנכרי, אפשר למנות את השליחות גם בדרך הטלפון או האינטרנט וכיו"ב, שהרי מינוי השליחות אינו צריך קנין, וכפי שנפסקה ההלכה בשו"ע (חו"מ סי' קפב ס"א): "ואין העושה שליח צריך קנין ולא עדים, אלא באמירה בעלמא בינו לבין חברו"². ובשו"ע אה"ע (סי' קמא ס"ו) נאמר בנוגע לגיטין: "נהגו להקנות לעושה שליח להודיע שגמר בלבו. ואם אמר בלב שלם אמרתי וגמרתי לעשות דבר זה, אין צריך קנין". ומה שנהגו לעשות קנין בפשטות הרי זה

1. אמנם לפי המנהג שמוכרים את החמץ להרב, ודאי שהמוכר צריך להופיע אצל הרב, כי הוא צריך לעשות קנין עם הרב, כדי שיחול המכירה. למיטב ידיעתי לא קיים כבר המנהג הזה. אמנם רבותינו אדמו"רי חב"ד המשיכו להקפיד על זה בדורות האחרונים, ראה מש"כ בקובץ 'הערות וביאורים' (גליון א' עמ' 99-102).
 2. ומה שהביאו בשם המהרש"ם שכאילו חולק ע"ז, ומחייב מכירת חמץ עם קנין (ראה 'נטעי גבריאל' שם פמ"ה הערה ג, 'משפט המכירה' שם עמ' יז 'דעת משפט' אות ג), הרי זה אינו נכון, וכפי שביארתי בהע"ב שם (עמ' 69-99).

במשך ימי החג.

והרבה פעמים קורה שאנשים נוסעים למדינות רחוקות כדי לזכות יהודים במצות הפסח, ורוצים לזכות את היהודים דשם גם במכירת חמץ, אמנם הרב שדרכו רוצים למכור את החמץ נמצא במקום ששם הוא כבר אחר שש שעות. ונראה שמותר להרב למכור את חמץ, כיון שאין החמץ נהיה שלו, והוא רק מוכר את החמץ על ידי כח ההרשאה שבידו. (וראה שו"ת 'הר צבי' או"ח ח"ב סי' מח ד"ה אמנם כל) ולכאורה היה אפשר לומר שאסור להרב למכור את החמץ כיון דכל דבר שאסור מן התורה אסור לעשות בו סחורה (שו"ע יו"ד סי' קיז ס"א). אבל זה אינו כיון שאין החמץ נהיה שלו, והוא אינו אלא כעין סרסור, שאינו נחשב כעושה סחורה באיסורי הנאה (וכפי שהביא כן הדרכי תשובה: שם סקנ"א, וראה שם סקי"ז וסק"כ).

לכתחילה טוב שלא להסתפק מן החמץ במוצאי החג, רק אחרי שכבר קנו את החמץ בחזרה מן הגוי ('ערוך השלחן' סי' תמח סוף סכ"ח). אבל במקרה שלא הבחינו בהבדלי השעות שאצל הרב וצריך להשתמש עם החמץ, אפשר להסתפק מהם על דעת שישלמו לו את מחיר החמץ, ואפילו באם נחשיבו כגזילה אין בכך כלום, כי אין זה מבטל את המקח למפרע ('אשל אברהם' בוטשאטש סי' תמח ס"ד, שו"ת 'שואל ומשיב' חמישה סי' פה - ז, א ד"ה והנה אירע, וראה הנסמך ב'משפט המכירה' עמ' תרצד-תרצז).

מכירת חמץ עבור כאלו שישתפקו מהחמץ בפסח

ג. מה הדין ברב שמכר את החמץ של בני קהילתו שהסכימו למכור את חמץ. אך יודע הרב שאינם שומרים על איסור אכילת חמץ. האם חלה המכירה שיהא אפשר לאכול מחמץ לאחר הפסח?

תשובה: נחלקו האחרונים האם המכירה בטלה כשהמוכר היהודי מסתפק מהחמץ לאחר זמן המכירה. בשו"ת מהר"ם שיק (או"ח סי' רה) כתב בפשטות: "כיון שכבר מכר איך רשאי ליהנות ממנו, והרי בזה הוא מבטל המכירה". וכך גם דעתו של הישדי חמד' (מערכת חמץ ומצה סי' ט סוף אות א, סוף אות לה, סוף אות לט - מהדורת קה"ת ח"ה עמ' 2273, 2319, 2321) ועוד. אמנם לעומתם דעת הרבה פוסקים שהמכירה אינה בטלה לאחר שנמכר כהלכה, וכך כתב בשו"ת 'שואל ומשיב' (תנינא ח"ב סי' עז ד"ה ומ"ש מענין), שו"ת 'אגרות משה' (או"ח ח"א סי' קמט) ועוד. אדמו"ר הגה"ק זי"ע מליובאוויטש ('אגרות קודש' ח"ט עמ' רמו) העיר שכן משמע גם דעתו של אדה"ז בעל ה'תניא' בשו"ע שלו (סי' תמח סי"ג-יד ע"פ היח' יעקב' שם סקי"ד). וכיון שהאיסור דחמץ שעבר עליו על הפסח (שם סי"ג) אינו אלא מדרבנן דקנסוהו (מגן אברהם' שם סק"ג), א"כ ודאי שאפשר לסמוך על המקילים בזה. ובפרט לפי מש"כ בשו"ת 'חלקת יעקב' (או"ח סי' קצד אות ו) דגם הפוסקים המפקקים בזה "זה רק למיגדר מילתא... אבל לדאבון נפשנו בעתים הללו ובמקומותינו, שהפרוץ מרובה על העומד, אין המקום והזמן מוכשרים לעשות מיגדר מילתא כזה". והמחמיר לעצמו תע"ב (וראה עוד מש"כ בהעו"ב גליון א'פט עמ' 40-36).

ליל הסדר

השיעורים של המצות, המרור והכוסות

ד. מה החיובים והשיעורים המדויקים למצוות ליל הסדר?

תשובה: כתב הרמב"ם (הל' חמץ ומצה פ"ו ה"א): "מצות עשה מן התורה לאכול מצה בליל ט"ו... ומשאכל כזית יצא ידי חובתו". ובשו"ע (סי' תפו ס"א) מבואר: "שיעור כזית י"א דהוי כחצי ביצה". וב'מגן אברהם' שם (ריש הסימן) מבואר ד"הוי פחות מעט מחצי ביצה", ולפי שיטת הרמב"ם זית הוא פחות משליש ביצה. ובשו"ע הרב שם (ס"א) הכריע דבמצה שהיא

מן התורה יש להחמיר לאכול כחצי ביצה, ובמרור שהוא מדברי סופרים יש לסמוך על האומרים שהוא פחות מעט משליש ביצה.

שיעור כזית מצה בגרם ע"פ מדת הגרא"ח נאה הנהוג בדרך כלל (ראה 'מדות ושיעורי תורה' עמ' רעז, 'מדה נכונה' עמ' תלה-תמ ועוד): מצה בשיעור חצי ביצה - 15 גרם; מצה בשיעור שליש ביצה 9,5 גרם. לדוגמה, כאשר יש שמונה מצות בארגו של חצי קילו, אז כל מצה שוקלת מעל 60 גרם, מעתה יוצא שצריך לאכול רבע מצה בשביל מצות מצה דאורייתא. אמנם בשביל שאר הכזיתים מספיק לאכול ששית מצה בשביל כזית. וכן גם מי שא"א לו לאכול רבע מצה, יאכל בגודל הזה.

ומי שלפניו קערה וברך על שתי השלימות והפרוסה, שחייב לאכול שני כזיתים מפני הספק (שו"ע סי' תעה ס"א), מספיק לו לאכול ששית מצה מהעליונה וששית מהפרוסה, שביחד תואמות בריוח לשיעור זית - חצי ביצה. לאכילת האפיקומן יקח כזית אחד (שו"ע סי' תעז ס"א) - ששית מצה. ולכתחילה טוב לאכול שני כזיתים (ט"ז ומגן אברהם' שם סק"א) - שליש מצה.

במצות קטנות יותר (שיש 9 מצות או יותר בחצי קילו) - צריכים להוסיף בהתאם.

בשביל אכילת מרור (ע"פ 'מדה נכונה' עמ' תמא-תמג ועוד) צריך לאכול עלה בינוני אחד של חסה או 3 עלים קטנים; וחריין מפורר - 17 גרם [ובאם משערו ע"פ הנפח הרי זה 17 מ"ל, והיינו שימעך החרין היטב תוך כוסית קטנה עד שלא ישאר שם שום אויר (רמ"א סוף סי' תפו)].

שיעור רביעית ע"פ מדת הגרא"ח נאה הוא 86 מ"ל (שיעורי ציון' עמ' טט). ולפי שיטת גדולי אונגארן רביעית הוא 75 מ"ל (נטעי גבריאל' פסח ח"ב פע"ג ס"ג).

מן הדין מספיק לשתות רוב רביעית גם בכוס גדול המחזיק פי כמה (שו"ע סי' תעב ס"ט), ורק בכוס רביעי ישתה רביעית שלם כדי שיוכל לברך ברכה אחרונה בלי פקפוק (שו"ע הרב שם ס"ט). אם אפשר, טוב להשתמש בכוס קטן המחזיק רק כשיעור, ולשתות כולו ולפחות רובו (שו"ע הרב שם).

סדר ציבורי באם אין להשיג יין מבושל

ה. האם בחיוב שתיית ארבע כוסות לחברי קהילה שאינם שומרים תורה ומצוות במקום שאין יין מבושל יהיה עדיף לא לקיים ארבע כוסות?

תשובה: לכל לראש, ודאי שאפשר לסמוך על הדיעות שפוסקות שפיסטור הוי כמבושל (ראה שו"ת 'מנחת יצחק' ח"ז סי' סא אות א ומש"כ הגאון ר' גבריאל ציננער בספר זכרון 'תפארת יהודה קלמן' ח"א עמ' 378-384).

ולגופו של ענין יש לדון האם בני הקהילה שאינם שומרי תומ"צ מנסכים את ינם, שהרי ה'בית יוסף' (יו"ד סי' קיט [יא]) הביא כן בשם הרשב"א משם הר' יונה (והובא ב'ניקודת הכסף' סי' קנד על הט"ז סק"ב). "אבל אף שהביא זה הב"י לא הזכיר [ו] בש"ע, והנקה"כ לא הזכיר זה בש"ך, שא"כ משמע שלא מבורר להו לאסור ממש" (שו"ת 'אגרות משה' או"ח ח"ה סי' לו אות ה, וראה שו"ת 'חתם סופר' יו"ד סי' קכ). ויש פוסקים שאכן סוברים דאינו מנסך, ובפרט אלו בזמן הזה שהם בגדר תינוקות שנשבו (ראה מה שצוין ב'דרכי תשובה' סי' קנד סקי"ב)³.

3. ויש לציין להנהגתו של הרה"ק רבי יעקב יוסף זצ"ל מסקוויא שהקפיד שלא לכסות יינו מפני ראיית יהודי שאינו שומר תומ"צ, באומרו שאלו היהודים היום אינם נחשבים כמומרים. והוסיף לומר שאצל חסידים הקפידו שלא לפסוק אפילו על יהודי אחד שהוא בגדר מחלל שבת רח"ל (שו"ת 'חיי הלוי' ח"ב סי' נא אות ה; 'לקראת שבת' גליון א'קל עמ' ה).

סדר לפני השקיעה

ז. במקום שמחויב לעשות את ליל הסדר קודם השקיעה מחמת שאחרת לא יבואו יהודים, האם יש עניין לקיים את הסדר מוקדם בכדי שלפחות לא יאכלו חמץ? והאם הרב מחויב לטרוח בזה?

תשובה: נפסקה ההלכה בשו"ע (סי' תעב ס"א) ש"לא יאמר קידוש קודם שתחשך", כלומר "קודם שיהיה ודאי חשיכה, אע"פ שבשאר ימים טובים יכול האדם להוסיף מחול על הקודש לקדש ולאכול מבעוד יום, מ"מ בפסח אינו יכול לעשות... וכיון שאכילת מצה שהיא מן התורה אינו אלא בלילה, לכן גם כל הארבע כוסות שתקנו חכמים אינו אלא בלילה הראוי לאכילת מצה... וכוס של קידוש הוא אחד מן הארבע כוסות" (שו"ע הרב שם ס"ב, ע"פ ה'מגן אברהם' וה"ט שם סק"א).

אמנם רבינו ה'חתם סופר' כתב בחידושו (פסחים צט, ב ד"ה משתחשך): שרק מאכילת המצה ואילך צריך להיות לאחר צאת הכוכבים: "נלע"ד דלאכילה דוקא קפדינן עד שתחשך, אבל מ"מ יכול לקדש משתשקע החמה כמו בכל שבת ויו"ט, ויארץ בסיפורי הגדה עד שתחשך ואז יאכל, ועפ"ז מוסיף ביאור בסוגיא דשם. (ולכאורה תמוה על שלא הזכיר כלל שחולק על פסק השו"ע והנ"כ. וראה שו"ת 'דברי יציב' או"ח סי' רז, שו"ת 'משנה הלכות חי"א סי' שעז, וראיתי מציינים גם לשו"ת 'אמרי סופר' להגדה סי' יט). ובשעת הדחק אפשר לסמוך על שיטת ה'חתם סופר', ולהתחיל מאחרי פלג המנחה "כמו בכל שבת ויו"ט" (וכמבואר בשו"ע סי' רסז ס"ב).

אמנם כיון שבשביל אכילת מצה צריכים לחכות לצאת הכוכבים, א"כ לפועל לא הרוויחו כלום במה שהתחילו את הסדר מוקדם. והאפשרות היחידה במקרה של שעת הדחק הוא לשנות את סדרו של הסדר: 'קדש', 'שלחן עורך' (בלי מצה), 'ורחץ' לפני צאת הכוכבים, וההמשך לאחרי צאת הכוכבים. וביאר כל זה באריכות הגאון ר' חיים שלום דייטש מירושלים (אור ישראל: גליון כג עמ' קח-קיג, וראה שו"ת 'מעשה חושב' חי"ז סי' ג). ויש להוסיף שבשעת הדחק גדול יש לצרף לזה גם את שיטת ה'חתם סופר', ולהמשיך לפני צאת הכוכבים גם עד סוף ההגדה, ומ'רחצה' לאחרי צאת הכוכבים.

באם רוצים לערוך את הסדר לפני פלג המנחה, אז ודאי שאינו נחשב לכלום, ואז יש לשאול שאלת רב מה לעשות, שהרי לפעמים יש ענין לעשות זכר למצות כדי שלא תשתכח תורת המצוה (ראה שו"ע סי' תרמט ס"ו, סי' תרצא ס"י ו'פרי מגדים' שם א"א סק"י).

סדר ציבורי לא מהודר

ח. במקומות שאין אפשרות לערוך סדר הן כלכלית והן טכנית בצורה מהודרת ביותר אלא רק כשר לפסח, האם על הרב לעשות סדר כללי ולא להדר. או שמא שישאר במקומו ובביתו בבחינת חיך קודמים?

תשובה: במקרים נדירים אנו אומרים: "ניחא ליה לחבר דלעביד הוא איסורא קלילא, ולא ליעביד עם הארץ איסורא רבה" (עירובין לב, ב). אבל אין זה הסדר הרגיל, כי בדרך כלל אנו אומרים: "וכי אומרים לו לאדם חטא כדי שיזכה חברך?" (שבת ד, א). והתוספות והראשונים שם דנים על הכללים השונים שבזה (וראה חידוש בזה משי"כ אדמו"ר הגה"ק ז"ע מליובאוויטש באגרות קודש' חי"א עמ' רנה ומשי"כ בס"ד בקובץ 'אור ישראל' גליון מו עמ' פ-פא). ועל כן בשאלה כגון דא יש לשאול שאלת רב, כי יש לדון בכל מקרה לגופו של ענין, מה הם הדברים הלא מהודרים, ואיך אפשר לפתור אותם.

ויש לצרף מש"כ באגרות משה' שם (וראה 'מסורת משה' ח"א עמ' רלט), שבכל מקרה מותר לתת יין לא מבושל למחלל שבת: "...כיוון שאין איסור זה מבורר, ויותר נוטה שלא נאסר מדינא אלא ממנהגא, הרי לא נהגו להחמיר גם שלא ליתן יין להמחללי שבת עצמן. ואף אם נימא שמה שלא נהגו כן הוא רק משום שלא יכלו לנהוג להחמיר משום איבה, מ"מ הא לא נהגו, ואין לאסור". ובספר 'שלמי תודה' (ה'ל' יו"ט סי' כז אות ד) הביא מה שפסק ה'חזון איש' שמותר לתת למומר יין, כיון "שהוא לא מוזהר על הרחקה שלו עצמו". וראה דיון ע"ז של הגאון בעל 'קהילת יעקב' (במכתביו שנדפסו ב'מועדים וזמנים' ח"ח הוספות לח"א סי' מו מתחיל מסוף מכתב ב). אמנם הגר"נ קרליץ ('חוט שני' ה'ל' יו"ט פ"ד סק"ג אות א-ב) ג"כ סובר "דאם המומר נגע בכוס יין מותר לו לשתותו, דלא שייך להרחיק האדם מן עצמו", אבל מחדש "דלאחרים אסור לשתותו אף למחללי שבת".

על פי כל מה שנתבאר לעיל נראה שגם במקרה שאין להשיג יין מבושל כדאי לערוך את הסדר עם מצות ד' הכוסות, אלא שיזהר שלא יגעו האורחים ביינו של הרב.

להזמין יהודי לסדר כשאתו תצטרף חברתו הנכריה

ו. האם מותר להזמין יהודי לסדר פסח כאשר תבוא גם חברתו הלא יהודיה לאותו סדר ונמצא בעקיפין שאנו מהדקים ביניהם את הקשר? ומה יהיה במצב שהינם ר"ל כבר נשואין?

תשובה: בענין זה ישנו פסק מהגרש"ז אויערבאך, שנשאל האם מותר לאדם להזמין לשבת את דודו ואשתו הגויה, והוא ענה: "מותר להזמין אותם לבוא לסעודת שבת, אך אסור לייחד להם חדר שיישנו בו לבד" (ועלהו לא יבול' ח"ג עמ' רמו). ונראה שאין כללים ברורים בזה, שהרי ישנם מקרים שאכן הזמנה כזו עלול להתפרש כהסכמה והיתר לנישואי תערובת, אבל בהרבה מקרים היהודי בכלל לא יעלה על דעתו שאסור לו לינשא לנכריה באם לא יזמינו אותו לקחת חלק בשיעורי תורה, תפילות וסעודות שבת וחג [וכבר ציין הגרש"ז "הליכות שלמה" פסח פ"ט "דבר הלכה ס"ק קלה): "ידוע שבדרך זו של אירוחם לסעודות שבת ויו"ט מתקרבים רבים מהם לחיי תורה ומצוות"]. ובכגון דא אין לדיין אלא מה שענינו ראוות.

אמנם יש עוד מקום לדון בזה, שהרי הלכה מפורשת בשו"ע (או"ח סי' תקיב ס"א): "אסור להזמינו [=לגוי ביום טוב], שמא ירבה בשבילו... אבל... גוי שבא מאליו מותר להאכילם עמו". להזמין את היהודי מותר אפילו באם הוא מחלל שבת בפרהסיא וכדומה (ראה 'הליכות שלמה' שם סעיף טט). ובאם הזמין את היהודי וחברתו הצטרפה אליו מאליה, אין בזה איסור, אבל להזמינה בפירוש אסור. וכן פסק הגאון החסיד ר' יצחק הכהן ז"ל הענדל, ראב"ד מונטריאול: "נכרי נשוי ליהודיה אסור להזמינו ביו"ט" ('ממלכת כהנים' ח"א עמ' לב אות כד).

ויש לציין כמה אופני היתר בזה: (א) מבואר ב'בית הבחירה' עמ"ס ביצה לרבינו המאירי (עמ' 116, 118): "אם אמר לו בשעה שנכנס הריני מזמנך על מנת שתתרצה במוכן שאי אפשר לנו להרבות בשבילך, מותר... מעתה [גם] לזמנו בתחלה בעל תנאי זה מותר". (ב) "אם לא מזמינים את הגוי, רק שאומר לו יש לך בשבילך כאן מנות לאכילה, י"ל דאין זה הזמנה" ('חוט שני' יו"ט פ"ד סק"ג אות א). (ג) היכא דנכרי מבשל בשביל הנכרי, ראה בזה בשו"ת 'לב אריה' (להרא"ל גרוסנר ח"א סי' כג), ובשו"ת 'מנחת יצחק' (חי"ב סי' קיח) במכתב תשובה אליו (למרות שנדפס בעילום שם, הרי בתחילת התשובה הוא מעתיק את לשונו ממש) כתב לו: "גם לענ"ד נראה כן" עיי"ש. והארכתי עוד בכל זה במק"א (ראה העו"ב גליון איצח עמ' 56-47, איצו עמ' 33-

לנסוע למרחקים בלי המשפחה בשביל לערוך ליל סדר ציבורי

עכו"ם.

(ב) הבאה ממקום למקום בעוד היום גדול: ה'חיי אדם' (כלל קנג ס"ו, כלל צט ס"א) פוסק דהבאה ממקום למקום לא הוי הכנה. אמנם היתר ההבאה יש לו כמה הגבלות: (א) שיהיה "שעת הדחק שלא ימצא בלילה בקל", "שיהיה לו טרחא הרבה" בלילה. (ב) "שצריך להביאו בעוד יום גדול דלא מוכח מילתא, דאפשר דצריך עדיין לצורך היום". (ג) "וגם לא יביא כדרך שנושא בחול רק ישנה". (ד) "ומכל מקום לצורך חול אין לנו ראייה להתיר, די"ל דדוקא לצורך מצוה מותר".

(ג) דבר שאין בו משום מלאכה שמאד קשה לעשותה בלילה: בשו"ת מהרש"ג (ח"א או"ח ס" סא, ח"ב ס"י כא) מחדש דאפילו איסור הכנה משבת לחול היינו דוקא באם כוונת העושה להרויח הזמן שלא יצטרך לעשות בימי החול, כמו שהוא גבי ה(ו)צעת המטות, דלעולם היה לו להציע המטה במוצאי ש"ק קודם השינה, ורק יען שבשבת הוא פנוי רוצה הוא לעשות דבר זה בשבת, כדי להרויח הטירחא או הזמן במוצ"ש, זה הוא דאסור... שהוא מחליף עבודה של יום חול בעבודה של ש"ק... אבל במקום שאם לא יעשה הדבר בש"ק אזי לא יוכל לעשות אותה כלל, נמצא שאין כונת העושה להחליף עבודת יום חול בעבודת ש"ק, ככה"ג לא גזרו חכמ"ל כלל לאסור, שהרי אינו ניכר כלל שהוא מחליף ועושה עבודה של חול בש"ק...". אמנם כל זה רק "במלאכת היתר, כמו האי דה(ו)צעת מטות והדחת כלים דאין בזה מלאכת איסור... אלא משום הכנה... בזה כתבנו סברתינו דכל שאם לא יזמין את הדבר תאבד לגמרי, אין זה נקרא בשם הכנה אלא בשם הצלה, ולא גזרו חכמ"ל לאסור בזה...". לא כן במלאכות כגון שחיטה ובישול שהיא מן הל"ט מלאכות, אין שום היתר רק לבו ביום (שם ס"י סג).

ט. האם מחויב רב לערוך סדר בקהילה אחרת שבבירור יהיה על חשבון "והגדת לבנך" של בני משפחתו (כגון שיכול רק הוא לנסוע)?

תשובה: באם בנוגע לכל חג היה רבי אליעזר אומר: "משבח אני את העצלנין שאין יוצאין מבתיהן ברגל", כדכתיב (דברים יד, כו) ושמחת אתה וביתך (סוכה כז, ב), בנוגע לחג הפסח עאכ"כ, שהרי יש לקיים מצות עשה של "והגדת לבנך". וכתוב (ישעיה נח, ז): ומבשרך לא תתעלם. ומצאתי שגם אדמו"ר הגה"ק זי"ע מליובאוויטש שלל את זה (אגרות קודש' חכ"ד עמ' סז, וראה חלק חי עמ' שכד-שכה): "במענה לשאלתו – הנוהג בישראל שבחג הפסח נמצאים ביחד איש וביתו (ובביתו) ובפרט ראש המשפחה. נוסף על שקשה ביותר להדר כפי הרצון בעניני פסח – כשנמצאים במק"א וק"ל". ובמקרים מאד מיוחדים יש לשאול שאלת רב.

וכל זה באם צריכים לנסוע למקום אחר רחוק מבני המשפחה, אבל בתוך העיר ודאי יש להדר ולזכות אחרים במצות החג, וכמבואר בשו"ע (סי' תפד ס"א) אודות "מאן דבעי לברוכי בתרי או בתלתא בתי", כלומר "מי שרוצה לעשות הסדר בהרבה בתים, לפי שאין בהם מי שיוודע לקדש ולומר ההגדה והלל וברכת המזון וצריך להוציאם ידי חובתם" (שו"ע הרב שם), ושם מבואר שבמצע הסדר, לאחר ברכת המזון, עוזב הוא את בני משפחתו כדי לעזור לאחרים (שם ס"א), או שמקדים לערוך את הסדר בבתי אחרים ורק אח"כ בא לביתו לערוך את הסדר (שם ס"ה).

הכנה משבת ליו"ט

י. מכיוון שאסור להכין משבת ליו"ט, השנה שיו"ט שני של גלויות יוצא במוצאי שבת עלינו לברר מה הדברים המותרים בהכנה לכתחילה ובדיעבד?

תשובה: "אסור לעשות שום הכנה מיו"ט לשבת או משבת ליו"ט אפילו בדבור" (שו"ע סי' תטז ס"ב), "אפילו בדבר שאין בו מלאכה אסורה" (שו"ע הרב סי' תנה ס"א). "ואפילו דבר שאין בו מלאכה כלל, כגון להדיח כלים וכיוצא בזה, אסור לעשות... לצורך יו"ט שני בגולה... וכן לא יחפש בספר תורה ביו"ט ראשון מה שצריך לקרות ביו"ט שני או בשבת שאחר יו"ט...". (שם סי' תקג ס"ג).

אבל במקרה של שעת הדחק, כגון שעורכים סדר ציבורי בליל שני, ובאם יסדרו הכל רק אחרי צאת השבת ויו"ט הראשון לא יוכלו להתחיל את הסדר רק מאוחר מאד, ויהיו הרבה יהודים שבשביל זה לא ישתתפו בסדר, כגון זקנים או כאלו שרק התחילו להתקרב ליהדות, יש מקום להתיר בחלק מהמקרים (ראה עוד מש"כ בזה בס"ד בהע"ב גליון א'ק):

(א) דבר שאין בו משום מלאכה על ידי נכרי: בדין הכנה כתב ה'פרי מגדים' (א"א ריש סי' תקג): "ונסתפקנו ע"י עכו"ם בדבר שאין מלאכה י"ל דשרי" (ראה עוד מש"כ במש"ז וא"א סוף סי' תק). וכתב המהרש"ם ב'ידעת תורה' (או"ח סי' תמד ס"א ד"ה וע"י בדיני ערב פסח): "לפי מש"כ בא"א רסי' תק"ג א"כ יש להקל לסדר ע"י עכו"ם. ואף שהוא כתב כמסופק כדרכו הטוב, מ"מ מסתבר להקל". וכ"כ בשו"ת 'לבושי מרדכי' (או"ח מהדו"ת סוף סי' עו) ושו"ת 'תשובות והנהגות' (ח"א סי' רכג) מדעתיה דנפשיה. וכן פסק הגה"ח ר"י הכהן ז"ל הענדל (ממלכת כהנים' ח"א עמ' לא אות טו, וראה שם ח"ב סי' לח): "לשליח בבית חב"ד שצריך לסדר את השולחנות והכסאות וכו' כדי להתחיל סדר ציבורי ליו"ט שני בזמן, התיר לסמוך על המנחת יו"ט (סי' קא סק"ח בשם הפרי"מ) הכנות שאין בהם סרך מלאכה (רק טירחא) ע"י

כתובת המחבר: oberlander@zsidu.com



4. אולי י"ל כיון דע"י הוצאה לא נשתנה גוף הדבר, ולא רואים שום שינוי כמו בהדחת כלים, חיפוש בס"ת וכיו"ב. ועל דרך המבואר בתוספות (שבת ב, א ד"ה יציאות) בשם ר"ת הוצאה מלאכה גרועה היא. וראה ע"ז ב'ביאור הלכה' (סי' שיח ס"א).
5. בשו"ת 'עטרת משה' (י"ד ח"א סי' קנג, או"ח ח"א סי' קה) מאריך בדברי המהרש"ג, וכותב: "דכל דברי מורי ז"ל אמורים רק באם לא היה אפשר להכין הדבר גם מקודם יו"ט, ולכן כיון שגם אח"כ לא יהיה אפשר להמציאו או דוקא מותר...". וי"ל שזה מתאים ליסוד דברי המהרש"ג, שעיקר איסור ההכנה בא לאסור על האדם להחליף עבודה של יום חול שלמחרת בעבודה של ש"ק, הרי בדומה לזה זה אוסר על האדם להחליף עבודה של יום חול של אתמול בעבודה של ש"ק. לפי דברי העטרת משה: לק"מ מה שהקשה על המהרש"ג בשו"ת 'קנין תורה' (ח"ב סי' קטו אות ג-ג) משאיבת מים שלנו והבאת המגילה לביהכ"נ, שהרי כל הדברים הללו אפשר לעשותם מערב שבת. ראה עוד מה שדנו באריכות בדברי המהרש"ג בשו"ת 'באר דוד' (פרנקל סי' ח), 'נטעי גבריאל' (ערב פסח שחל בשבת שו"ת סי' ד, ובהל' יו"ט ח"א פכ"ו אות ח-ט והערות יא-יב), בספר 'מגדנות אליהו' (ביאורי הלכות סי' יח).

הגאון הרב ירמיה מנחם כהן, רב הפוסק במערך הכשרות EK בשיחה מיוחדת:



ה-ה הפך לסמל של כשרות

מצהיר: "המטרה בהקמת EK הייתה לסייע ליהודי אירופה ולהקל עליהם את הנגישות לאוכל כשר" < חושף: הרבנים והמשגיחים של EK באים כולם מתוך הקהילות היהודיות המקומיות ומבצעים את עבודתם באופן יומיומי ועל פני השנה כולה < התכניות: לפרוץ עוד ועוד

תנשס"ה עבר לפריז כדי לכהן בה כאב בית הדין המקומי. "בפריז קיימת מערכת כשרות ענקית, שמקיפה הרבה מאוד מוצרים, הרבה שחיטות, הרבה יקבים, הרבה מסעדות, הרבה מלונות לפסח ולחופשים", מספר הגר"י, שעמד כמובן בראש אותה מערכת.

מהפכה בתחום הכשרות

בשנת תשע"ג החליטו ראשי 'מרכז רבני אירופה' על הצורך בהקמת גוף כשרות חדש וייחודי, אשר יחולל מהפכה בתחום הכשרות על מזון ביבשת ובו ייטלו חלק מאות הרבנים הפעילים בארגון.

בראש ועד הכשרות של ה-EK עומדים הגאונים הרב גרשון מנדל גרליק, הגאון הרב ירמיה מנחם כהן, הגאון הרב משה טוביה וייסברגר והרב יעקב דוד שמאהל, יחד עם מנהל אגף הכשרות במרכז רבני אירופה, הרב יוסף מינסקי, הנחשב לאחד מגדולי המומחים בכשרות ובעל ניסיון רב שנים בתחום. כשנזקקו

שוקולד כשבאלום הייצור שלו הייתה דריסת גל לחמץ.

בגאון רבי ירמיה מנחם כהן, ניתן בהחלט לטעות ממבט ראשון, אולם מתחת מראה השיבה ההדור, הקול הרך והחביבות השופעת, ניצב אחד מהלוחמים הגדולים והמיומנים ביותר בתחום הכשרות בעולם היהודי. את פעילותו בתחום החל לפני יותר מ-40 שנה, בעת שכינה כרבה של קהילת 'אגודת ישראל' בבואנוס איירס שבארגנטינה והקים בעשר אצבעותיו את מערכת הכשרות המהודרת בעיר, שהייתה תופעה תקדימית והתוותה את הדרך לעשרות מערכות כשרות שהוקמו בעקבותיה בדרום אמריקה.

לאחר שהוקמה והתבססה מערכת הכשרות של 'אגודת ישראל' בבואנוס איירס, עקר הגר"י כהן לאנטוורפן, שם מונה לדיין בקהילת 'שומרי הדת'. ניסיונו ומומחיותו הפכו את מערכת הכשרות של הקהילה לאימפריה של ממש, בראשה עמד במשך עשרות שנים. בשנת

המקרה אירע לפני כחודשיים. משלחת הרבנים בראשותו של הגאון רבי ירמיה מנחם כהן הרב הפוסק של ה-EK מערך הכשרות של 'מרכז רבני אירופה', הגיעה אל אחד ממפעלי השוקולד הגדולים באירופה, במטרה להכשיר קו ייצור מיוחד ומהודר לפסח, עבור הקהילות היהודיות ביבשת. העבודה כבר כמעט החלה ואז צדה את עינו המיומנת של הגר"י כהן, עגלת משא קטנה שעמדה בפנינת אולם הייצור.

"העגלה הכילה ארגו ובו שברי ופלים. חמץ גמור. הזעקתי למקום את המנהל, שניסה להסביר כי הוופלים מיועדים לתערובת השוקולד של מוצר אחר והם נותרו במקום בטעות. הוא כנראה דיבר אמת, אבל לי לא נותרה ברירה אלא לפסול את כל קו הייצור של המפעל לפסח", מספר הגר"י כהן. הנוק היה עצום לא רק עבור המפעל, אלא גם עבור מערכת הכשרות, היבואן החרדי שהתחייב בפני המפעל על רכישה בהיקף גדול, אבל הפסק היה חד משמעי – לא ייתכן להכשיר

לפוסק בעל ניסיון ו'כתפיים רחבות' שיעמוד בראש המערכת, הבחירה הראשונה והטבעית הייתה בגאון החסידי, שבינתיים עלה לארץ ישראל.

"המטרה בהקמת EK הייתה לסייע ליהודי אירופה ולהקל עליהם את הנגישות לאוכל כשר", מספר הגר"י כהן. "חשבנו שכשרות אינה יכולה להתנהל על ידי גוף אחד גדול, משום שזה נהיה מדי מסורבל. ישנם גופים גדולים שהשתלטו על מערכת הכשרות העולמית וזה לא בריא".

למה זה לא בריא? על כך מעדיף הרב שלא להרחיב, מלבד רמז דק על מערכות מסוימות שהפכו לעסק מסחרי, במלוא מובן המילה.

המתכונת של EK ייחודית ופורצת דרך. לא עוד הטסת משגיחי כשרות ליעדים רחוקים ולמשך שבועות ארוכים. לא עוד הבאת צוותות שאינם דוברים את השפה המקומית ו'שוברים את השיניים' באנגלית רצוצה. הרבנים והמשגיחים של EK באים כולם מתוך הקהילות היהודיות המקומיות ומבצעים את עבודתם באופן יומיומי

ועל פני השנה כולה. חלקם משמשים כרבני קהילות וחלקם שלוחי חב"ד.

את הצורך ההכרחי במשגיחים שמכירים היטב את השפה, המנטליות והמערכות המקומיות, ממחיש הרב בסיפור שחווה בעצמו: "הייתי פעם במפעל של סוכריות. אמרו לי שכל חומרי הגלם נבדקו על ידי מערכת כשרות מסוימת ואין עמם כל בעיה הלכתית, אבל אני דרשתי לבדוק מקרוב. את הסוכר עם חומרי הטעם וצבעי המאכל שמוסיפים להם, עורכים כמו בצק על משטחי מתכת חלקים, וכדי שהתערובת לא תידבק לשולחנות, מורחים עליהם חומר שומני.

"שאלתי את בעל המפעל: 'מאיפה אתה מייבא את החומר הזה?', והוא השיב לי שהכול כבר נבדק על ידי הרבנים ואין שום צורך בבדיקה נוספת. אמרתי לו: 'נכון שזה מגרמניה?'. הוא ניסה לטעון שזה מיובא ממפעל מסוים הולנד אבל אני התעקשתי, כי הכרתי את המפעל שמייצר את החומר הזה לכל העולם וידעתי על בעיות הכשרות שבו. בסופו של דבר התברר שצדקתי: החומר אכן יוצר במפעל שהוא בגרמניה, ואחד ממרכיביו היה שומן מן החי..."

"ל-EK יש כלל ברזל: אנחנו לא פוגעים בהכנסות של הקהילות המקומיות, אשר מבוססות בחלקן הגדול על מערכות הכשרות", מבהיר הגר"י כהן. "אנחנו מנסים לבסס את פעילותנו במקומות שבהם לא קיימת מערכת כזו". העיקרון החד-משמעי נשמר בתוקף גם כאשר הועלו הצעות להתרחב למקומות

שניתן לסמוך עליו, בכל מקום בעולם". "במשחטת העופות הגדולה ביותר בארץ 'עוז והדר', השוכנת ביישוב 'שגב שלום' שבנגב יש לנו צוות מובחר ומיומן, המונה יותר מ-100 איש, מהם כ-45 שוחטים", מספר הגר"י כהן. "בכל יום נשחטים שם קרוב ל-120,000 עופות



וכולם בהשגחתנו. חלקם מיוצאים לקהילות באירופה, אבל אני מקבל טלפונים רבים בכל שבוע גם מישראל, מאנשים שנתקלו בחותמת שלנו ומתעניינים ברמת ההידורים".

הגר"י כהן מציין בסיפוק: "אני חושב שזו אחת השחיטות המהודרות שיש. צוות השוחטים כולו מורכב מיהודים חרדים יראי שמים, ביניהם קבוצה של חסידי גור מערד, חסידי בעלזא ועוד. אני נוסע אישית בכל שבוע למקום, כדי לפקח על השחיטה ולהשיב על שאלות הלכתיות וספקות שמתעוררים. על הפעילות השוטפת מנצחים ללא הפסקה הרב טבק והרב גלאי שהינם תלמידי חכמים ומאוד מיומנים במקצוע השחיטה".

כשאנו שואלים את הגר"י כהן האם מותג הכשרות EK יהפוך בקרוב לשם עולמי גופי הכשרות הגדולים הוא צוחק: "היעדים הם בלי גבולות, אבל אף בניין לא נבנה ביום אחד. אנחנו מקווים להוסיף בקרוב רבנים נוספים למערכת ולבנות את המערכת שלב אחרי שלב, עד שהיא תקיף את כל הגלובוס. אבל" – וזו אולי הפעם השישית שה'אבל' הזה מוזכר בשיחה – "בלי לפגוע במערכות הכשרות המקומיות של הקהילות ברחבי העולם".

מסוימים שיהוו קפיצת מדרגה עבור הארגון, אך התברר כי הדבר יהיה על חשבונה של מערכת הכשרות המקומית.

סמל של כשרות

כיום, 3 שנים לאחר הקמת מערכת הכשרות החדשה, נוכחים רבניה במפעלים רבים באירופה. הרב יוסף מינסקי מציין: "תחת פיקוח ה-EK ייצרו באוקראינה קמח תפוחי אדמה כשר לפסח, עשינו יין אדום יבש כשר לפסח מצרפת. ייצור היין נעשה עם משגיחים יהודיים משעת הבציר כאשר התהליך כולו מבוצע ללא מגע או ראייה של גוי תחת השגחתו של הרב פרץ פרטוש ממונטפלייר בצרפת. בפולין הענקנו תעודת כשרות למפעלי פסטה גדולים, בשוויץ ואיטליה הענקנו כשרות למפעלים ענקיים לייצור שמן זית וזה רק חלק קטן מהמפעלים שתחת פיקוחנו.

בין היתר מעניקה EK כשרות מהודרת למוצרי חלב, יינות, חומרי גלם ומוצרי צריכה שונים. החזון הוא להתרחב עוד ועוד, עד ש-EK יתפוס מקום של כבוד כסמל בינלאומי של כשרות והידור, שכל יהודי מכיר ויודע

שורה ארוכה של מפעלי מזון באירופה פנו בשנה האחרונה בבקשה לקבל את כשרות ה-EK << הרב יוסף מינסקי, מנהל אגף הכשרות EK, ומי שנחשב לאוטוריטה בתחום הכשרות, מבקר בכל אחד מהמפעלים כדי לוודא שניתן לתת לו הכשר << פעמים רבות מתברר כי מנהלי המפעלים שסברו שהם גויים, הם יהודים << כשרות מסביב לעולם



בהשגחת ה-EK

מאות הקיימות כיום בעולם. EK שונה גם במטרה המרכזית שלה, שהיא סיבת קיומה, וגם במתכונת הייחודית שבה היא פועלת, מדגיש הרב יוסף מינסקי – האיש שמנהל את מערכת הכשרות הגדולה עם רבני המרכז, ומשקיע בשנים האחרונות את כל כוחו בניהולה השוטף, ביסוסה והרחבתה. בימים אלה הוא מנהל ברחבי אירופה משא ומתן עם כמה חברות מזון ענק שמבקשות לקבל את חותמת הכשרות של ה-EK. לדוגמא, מפעלי פסטה ענקיים בפולין. בהונגריה העניקו אנשי ה-EK הכשר למאפיה ענקית בה מיוצרים אלפי מאפים שונים. מפעלים גדולים בשווייץ ואיטליה לייצור שמן זית, ביקשו וקיבלו גם הם את חותמת הכשרות של ה-EK. “ועוד היד נטויה”, הוא אומר ורומז

אפשרות לרכוש יין יבש למהדרין במחיר שווה לכל נפש”.

כאשר ‘מרכז רבני אירופה’ הודיע על הקמת מערכת כשרות, רבים הביעו ספק האם היא אכן תקום. שלוש שנים חלפו ומערכת הכשרות של ה-EK היא עובדה מוכחת, כאשר מנהלי מפעלים שונים מבקשים לקבל את חותמת הכשרות של ה-EK. בשנה האחרונה קיבלה מערכת הכשרות EK את אישורה של ‘הרבנות הראשית לישראל’ ליבוא מוצרים כשרים מאירופה. רבנים המוכרים ע”י המרכז יוכלו לפנות למערכת הכשרות EK ולקבל סיוע בהענקת תעודות כשרות אשר יאפשרו אף לייבא אותם לישראל.

”EK איננה ‘עוד’ מערכת כשרות, אחת מני

אם אתם מתגוררים באוקראינה, הרי שהמשפטים הבאים ידועים לכם. לראשונה השנה ניתן להשיג קמח מתפוחי אדמה כשר למהדרין. כמו”כ, יין אדום יבש תוצרת צרפת יוכלו המעוניינים לרכוש בחנויות יהודיות. היין איכותי במיוחד והחל משעת הבציר ועד לסיום מכירתו היה בידיים יהודיות בלבד, כאשר הרב פרץ פרטוש מהעיר מונטפלייר שבצרפת אחראי על הכשרות.

מאחורי היבוא והיצוא של המכירות הללו עומדים אנשי הכשרות של ה-EK שתחת מרכז רבני אירופה. “לקחנו את כל היקב למשך שבוע שלם”, מספר הרב יוסי מינסקי “מיד לאחר חתימת ההסכם הודענו לעובדים שהיקב נסגר לשבוע. במהלך אותו השבוע הצלחנו לייצר מאות בקבוקי יין אדום יבש משובח. הייצור היה רק של היין שלנו. מובן מאילו כי כל התהליך של הבציר ועשיית היין נעשה על ידי יהודים בלבד. המשמעות היא שלחג הפסח הנוכחי הצלחנו להציג לתושבי אירופה



למפעלים רבים מיוון, פורטוגל, צ'כיה, סלובקיה, רוסיה, איטליה, גרמניה, הולנד ומדינות נוספות ברחבי אירופה שבימים אלה נמצאים במו"מ מתקדם עם ה-EK כדי לקבל את כשרות.

שיטת הפעולה היא פשוטה: "אנחנו מחפשים ברחבי אירופה את המפעלים שמבחינה מעשית מייצרים מוצרים כשרים לחלוטין. הגענו לאחרונה למספר מפעלים של שמן וכשבדקנו את כל תהליכי הייצור, אמרנו לבעל המפעל 'השמך שלך כשר'. אין בו שום תערובת של חומרים אחרים או בעיות כשרות. ברוב המפעלים האלה, כל מה שנדרש מאתנו הוא לבצע בדיקות סדירות כדי לוודא שאכן מה שהיה הוא גם מה שממשיך. אין צורך לשנות את חומרי הגלם או להפוך את סדרי הייצור על פיהם. אנחנו מסבירים לבעלים את הפוטנציאל העסקי הטמון בחותמת כשרות איכותית וכך אנו מרחיבים בהתמדה את מעגל המפעלים הכשרים."

ההצלחה הגדולה נובעת בין השאר מכך שכל הרבנים והמשגיחים של EK הם מתוך הקהילה היהודית המקומית, הסמוכה למפעלי המזון. מלבד העובדה שמשגיח שדובר את השפה ומכיר את המנטליות המקומית מסוגל לפקח באופן טוב בהרבה מאשר משגיח ממקום אחר. יש כאן תועלת נוספת וחשובה לא פחות: המערכת לא נדרשת לממן את עלויות הטסט המשגיחים ואכסונם למשך תקופות ארוכות, מה שמוזיל מאוד את מחיר הכשרות עבור בעלי המפעלים והלקוחות, ומפתה אותם להיכנס תחת חסות הארגון - ובכך להרחיב את מגוון המזון הכשר המיוצר באירופה ואת מספר היהודים המקפידים על הלכות הכשרות.

הרב מינסקי: "אנו מבהירים לכל בעלי המפעלים: הכשרות של EK תגדיל לכם את ההכנסות בעלות מועטה, ולכן אנחנו לא מסכימים בשום פנים שהיא תיקר את המוצר. קופסת הקפה הכשרה תשווק באותו המחיר כחברתה חסרת חותמת הכשרות, כך שתוית המחיר במדף בסופרמרקט לא תהווה מכשול עבור כל אדם המבקש לרכוש מוצר כשר."

"אתה יודע רומנית?"

הרב יוסף מינסקי נחשב - ובצדק - לאחת האושיות המנוסות והמוסמכות ביותר בתחום כשרות המזון. את פעילותו החל לפני כשלושה עשורים מאחורי מסך הברזל ברומניה תחת שלטונו של הרודן ניקולאה צ'אושסקו - לשם נשלח מטעם ארגון הג'וינט כדי לסייע לרב הראשי דאז. הסיוע כלל גם הקמת מערכת כשרות ארצית. לאחר מספר שנים חזר לארצות הברית ושם המשיך לעסוק בתחום במשך שנים ארוכות במסגרת ארגוני הכשרות הבינלאומיים הפועלים במדינה. לפני כעשור שב לארץ ישראל וניהל מערכות כשרות גדולות ומגוונות.

הרב מינסקי דובר שורה של שפות וביניהם רומנית, ספרדית ואיטלקית. בעלי מפעלים במקומות נידחים בעולם יודעים שלא ניתן 'לעבוד' על הרב היהודי הנמרץ, בעל הדיבור המהיר והעיניים החודרות, שבדרך כלל דובר

הרב מינסקי בפגישות עם ראשי מפעלים באירופה

הרבנים חזרו?

במסעותיו ברחבי אירופה, מגיע הרב מינסקי לכפרים נידחים ונדהם לגלות בכל פעם מחדש את הניצוץ היהודי שגם לאחר יותר מ-70 שנה מהשואה האיומה, עדיין מהבהב.

"לפני שנים אחדות הגענו אל מפעל לייצור דבש בהונגריה. הבעלים, אדם בגיל שיבה, קידם את פנינו והחל לספר על ההיסטוריה הארוכה של המפעל ועל מוצריו האיכותיים. תוך כדי הדברים הוא הצביע על

תמונה עתיקה בה נראים מייסדי המפעל, שהיו הוריו המאמצים. הרבנים, העומדים בראש מערך הכשרות, שחפצו לכונן יחסי ידידות עם האיש, גילו התעניינות בסיפורו האישי והוא המשיך לספר לפי תומו, כי הוריו הביולוגיים נרצחו במלחמת העולם השנייה והשכנים פרסו עליו את חסותם.

"לא נדרשו חקירות ודרישות רבות כדי לגלות שבעל המפעל הוא יהודי אשר הוריו הקדושים הי"ד מביטים ממעל בצער נורא על בנם היחיד שנותר לפליטה ונטמע בין הכפריים הגויים. יצרנו קשר עם שליח חב"ד המקומי, שהשקיע באיש הקשיש מאמצים מרובים, עד שחזר אל יהדותו וכיום הוא שומר תורה ומצוות".

באחד ממסעותיו למדינה אחרת באירופה המזרחית, הגיע הרב מינסקי אל טחנת קמח עתיקה, אותה ביקש להכשיר ולטחון בה חטים שמורות לשם מצות מצווה. בעל הטחנה, שראה לפניו רב יהודי נכבד, ביקש ממנו לפגוש את אמו הקשישה שהייתה באותה העת בעשור העשירי לחייה. הרב נעתר לבקשה המפתיעה וכשנכנס עם האיש לביתו, פרצה האם בבכי.

"לפני כ-80 שנה, היו מגיעים לכאן לפני פסח רבנים יהודים חשובים", סיפרה הקשישה. "אני זוכרת את ההכנות המרובות והניקיונות, עליהם עמלנו לקראת האורחים הנכבדים. אני רוצה שהנכדים שלי יראו שוב את אותן דמויות נעלות, את התפילות ובעיקר את הרצינות ואת כובד הראש של הרבנים היהודים בעת טחינת החטים... עכשיו, כמעט 80 שנה אחרי כן, אני רואה שאתם היהודים ניצחתם. לא האמנתי שאחרי זמן רב כל כך תבואו שוב לטחון את הקמח למצות..."



את שפתם וחודר לליבם בחן ובבטחון אשר נסוך על פניו, או לכל הפחות מבין את שיחתם ויכול לתחקר את העובדים במקום.

בתפקידו הנוכחי רואה הרב מינסקי שליחות קודש, על כל המשתמע. "הציבור מוכרח להבין: חיזוק מערכת הכשרות של EK לא יעזור רק ליהודי ירושלים וברוקלין, שיזכו למוצרים איכותיים ברמת הכשרות הגבוהה ביותר, אלא גם ובעיקר ליהודי בודפשט, אוסלו, קופנהגן, מולדובה ומדינות רבות נוספות באירופה, שאין להם כיום מגוון מוצרים כשרים. יהודי

בישראל או בארצות הברית שרוכש מוצר עם חותמת EK, הוא בגדר מזכה הרבים. בסיועו נוכל להתרחב ולהביא אוכל כשר לפיהם של אלפי יהודים נוספים בקהילות הקטנות באירופה, ובכך להוסיף עוד מאות אלפי לקוחות חדשים כולל לא יהודים, שיוכלו גם הם לרכוש מוצרים איכותיים וכשרים בסופרים הגדולים במקום מגוריהם ברחבי יבשת אירופה


וזה אכן בא לידי ביטוי בשטח? אתם מזהים עלייה בביקוש למוצרים כשרים?

"מה שמתרחש בשנים האחרונות באירופה, זו פשוט 'מהפכה שקטה', מספר הרב מינסקי. "יותר ויותר יהודים, ברובם רחוקים משמירת תרי"ג מצוות בשלמות, מתרגלים להכניס לפיהם מזון כשר בלבד. כשבסופרמרקט הסמוך לביתם הם מוצאים עוד ועוד מוצרים הנושאים את חותמת הכשרות, הם רוכשים דווקא אותם ואף מבהירים לבעלי החנות כי הם מעוניינים במוצרים כשרים נוספים. הדרישה מחלחלת כלפי מעלה וכך גם קל לנו יותר לשכנע את בעלי המפעלים הגויים להצטרף אלינו".






מערכת הכשרות הצומחת במהירות, מקיפה כיום כבר עשרות רבות של מפעלי מזון, בחלקם הגדול מפעלי ענק אשר משווקים את מוצריהם בכל רחבי העולם. "יש מיליוני גויים בעולם שרוצים לרכוש כשר. חלקם נוצרים אדוקים המתמייחים בחרדת קודש לנכתב ב'בייבל' ואחרים פשוט מבינים שמאכל כשר הוא נקי יותר, משום שהליכי הייצור שלו מפוקחים עד לרזולוציה הנמוכה ביותר", מסביר הרב מינסקי. בחזונו, בשורת המזון הכשר תפרוץ את החומות הטבעיות שלה וחותמת כשרות תהפוך לסטנדרט בכל רחבי אירופה, כפי שקיים בישראל ובארה"ב.





הצטרפו למהפכת הכשרות

גוף הכשרות  שע"י מרכז רבני אירופה שם לו למטרה לפעול בקרב בעלי מפעלים מכל רחבי אירופה לקבל תעודת כשרות למוצרי מזון רבים ככל האפשר, כך שכל יהודי יוכל למצוא מגוון מוצרים כשרים במגוון רחב של חנויות באירופה.

מה מייחד את מלאי גופי כשרות?

גוף הכשרות  אינו גוף עסקי ומטרתו הינן אך ורק פיתוח שוק הכשרות באירופה.  אינו מעוניין לתת הכשר במקום גופי כשרות אחרים אלא להכשיר מוצרים שעד כה לא נשאו חותמת כשרות. בנוסף,  מעוניין לסייע לכל רב באירופה המבקש להתפתח בתחום הכשרות באמצעות סיוע בבניית מערכת כשרות מקומית במסגרת גוף הכשרות  במסגרתה יוכלו הרבנים להעניק כשרויות ולקבל שכר בעבור עבודתם. כשרות ה-  מוכרת ע"י הרה"ר לישראל ליבוא מוצרי מזון ושיווקם בישראל. במידה ויש לכם מפעל שמחפש כשרות, או שאתם מקבלים פניה מיבואן המחפש גוף כשרות מוכר במטרה לייבא מוצרים לישראל, תוכלו להעניק כשרות בשיתוף עמנו.

אז למה לא לבד?

כיום, כשניגשים למפעל להענקת תעודת כשרות אנו מוצאים חומרי גלם ומרכיבים רבים המיובאים ממדינות שונות ולכן התהליך ארוך ומסובך להכשיר כל מפעל בצורה בודדת. בנוסף, מתן כשרות מורכב גם מעבודה אדמיניסטרטיבית ודורשת הקדשת זמן רב שלעיתים לא מצדיק את ההכנסה שלפעמים קטנה. בהקמת כשרות  ובטווח הרחוק, חומרי גלם ומרכיבים רבים כבר יהיו תחת כשרות אחת ומאוגדת ועד אז, צוות  יסייע לרבנים בכל הקשור לבדיקת כשרות חומרי הגלם מכל העולם כך שלכל רב תהיה גישה קלה יותר למתן כשרות למפעלים.

מטרתנו היא להביא לכך שיהודים רבים יוכלו למצוא אוכל כשר בכל רחבי אירופה. מותג כשרות אחיד יסייע לאותם יהודים לזהות את המוצרים. אנו ניידע את כל הרבנים על כל מוצר חדש שנכנס לשוק הכשר, כך שכולם יוכלו להתעניין ולאכול ממוצרים אלו.

אנו בטוחים כי בשיתוף פעולה וארוך טווח נוכל להביא בשורה אמיתית לכל הקהילות היהודיות באירופה כך שיוכלו לרכוש מוצרים כשרים במגוון חנויות נרחב בכל מקום באירופה.



אז איך מתחילים?

- ידוע לכם על מפעל שמחפש כשרות?
- מעוניינים לגשת למפעל ולעניין אותם בכשרות
- פנה אליכם יבואן לשם קבלת כשרות מוכרת ע"י הרה"ר לישראל?

פנו אלינו עוד היום!

להצטרפות ולפרטים נוספים נא לשלוח מייל ליוסי בינהקר
במייל: bainhaker@ekosher.eu

החטיב של גיברלטר



של כל בתי הכנסת וכדי לשמור על שימושם התמידי גם בימי החול. במשך השנה, המתפללים מקיימים מעין תורנות ורוטציה בין בתי הכנסת. מחלקים את השנה לארבע תקופות, ובכל בית כנסת מתפללים במשך שלושה חודשים שחרית, מנחה וערבית. בהגיע תורו של בית כנסת אחד, כל הקהל מתכנס אליו במשך השבוע, ובתי הכנסת האחרים נפתחים רק בשבת.

שיטה ייחודית זו, היא דרך יצירתית לשמור הן על בתי הכנסת והן על אחדות הקהילה.

גם בקהילה פנימה נשמרות האחדות והאחוה. על כך ניתן ללמוד, לפי דברי הגבאי של בית הכנסת 'נפוצות יהודה', מהקישוטים המצויים בבית הכנסת. מעל ארון הקודש יש שני אצטרובלים גדולים. לא במקרה נבחרו אצטרובלים אלו לפאר את בית הכנסת: יש להם משמעות מיוחדת. "כדי ללמדנו שבקהילה צריכה להיות אחדות. אם מוציאים עלה אחד מתוך האצטרובל הוא מתפורר - כך גם קהילה יהודית, הוצא אחד מתוכה ואתה מאבד את אחדותה" - נאום הגבאי.

רבה של הקהילה הוא הרב רון חסיד, המשמש בכהונתו למעלה משלושים שנה. הוא הגיע לכאן לאחר שמנהיגי הקהילה בזמנו חיפשו רב ספרדי הדובר אנגלית. באותם ימים היו מעט מאוד רבנים מסוג זה. הרב חסיד מצדו ראה זאת כייעודו בחיים, ונענה ברצון לבקשה. "לא רציתי לקחת עלי את התפקיד, אבל בסוף אימצתי את דברי חז"ל 'במקום שאין אנשים השתדל להיות איש', והסכמתי לקחת על שכמי את עול הרבנות לאחר שערכתי ביקור מוקדם במקום", הוא אומר בשיחה איתנו.

המשבר של מלחמת העולם השנייה לא פסח על הקהילה היהודית בגיברלטר. יהודים רבים החליטו לא לחזור לכאן מלונדון, אחרים היגרו לאמריקה. הקהילה הידלדלה והלכה, וב-1950, מציין ההיסטוריון הלא רשמי של הקהילה, מסעוד בלילו, נותרו בגיברלטר רק כחמש מאות יהודים. זאת כבר הייתה קהילה אחרת, אנגלית יותר, מודרנית יותר. גיל הנישואים עלה ומספר הילדים ירד. צעירים יהודים רבים נישאו בנישואי תערובת, והקהילה היהודית נאלצה להתמודד עם הבעיה בה"א הידיעה של הפזורה היהודית בעולם - התבוללות.

ההתמודדות עם הבעיה הזו, קריטית ככל שתהא במקומות אחרים, קשה הרבה יותר בגיברלטר בה מתגוררים בסך הכל 30

"לבקשת המלך הקתולי, הוד מלכותה הבריטית מסכימה שיהודים וישמעאלים לא יורשו להתיישב ישיבת קבע בגיברלטר או לרכוש לעצמם נכסי דלא ניידי".

כך, תחת כסות דיפלומטית מנוסחת במילים מרשימות, נקבע בשנת 1704 הסעיף האנטישמי הזה בהסכם אוטרכט. כחלק מההסכם, מסרה ספרד את השליטה בגיברלטר לבריטים. התנאי היה: בלי יהודים, בלי ערבים.

כיום, מאות שנים לאחר מכן, במשרדיו של הרב רון חסיד, חבר מרכז רבני אירופה ורבה של גיברלטר - מתנוססת כרוזה ביידיש מתקופת מלחמת העולם השנייה עם הכתובת: "אחרי כל מה שבריטניה עשתה בשביל היהודים, היהודים יעשו הכל בשביל בריטניה..."

גיברלטר של היום היא קהילה ייחודית בנוף הקהילות היהודיות. יש בה שילוב של קהילה ספרדית, בריטית ומרוקנית, ובמשך הדורות היא פיתחה אופי עדין ומסביר פנים.

המדינה הזעירה הזו, נמצאת בקצה הדרומי של מערב אירופה, כמעט נוגעת באפריקה. שטחה הוא כ-6.5 קילומטר מרובעים. במדינה גרים עשרים וחמישה אלף תושבים, ושש מאות היהודים שבה מהווים בסך הכל שניים וחצי אחוזים מהתושבים. אבל למרות מספרם המועט יש להם השפעה עצומה, והם שותפים מרכזיים בכתיבת ההיסטוריה של המקום.

אחד ממאפיינייה של קהילת גיברלטר בת שלוש מאות השנה הוא שכל חבריה שומרי שבת. הפוסע ברחובות הצרים של גיברלטר בשבת, ימצא שיותר ממחצית חנויות העיר הקטנה סגורות, פשוט בגלל שכל יהודי המקום מגיפים את שערי חנויותיהם. למרות שהשבת היא יום המסחר הרווחי ביותר, בגין האניות והתיירים המגיעים בשבת לגיברלטר בה הנמל פטור ממכס, אין יהודי אחד העובד בשבת או פותח בה את החנות שבבעלותו.

כל ארבעת בתי הכנסת שבחצי האי - שאינם גדולים אך מרשימים ביופיים וניכרת בהם ההשקעה - קיימים ופעילים, כשהוותיק שבהם הוא הפעיל מכולם. עליהם נוסף בית כנסת לצעירים, הפעיל בשבת בבית הספר הקהילתי.

בשבתות, כל חמשת בתי הכנסת פעילים ומלאים מתפללים. הקהילה פיתחה רעיון יצירתי, כדי לשמור על כבודם ומקומם

מתפללים במניין נפרד הן בתפילות הימים הנוראים, בהן הנוסח שונה מהותית.

בכל בתי הכנסת נשמע בשבת קול התפילה בניגונים ספרדיים ובנוסח ספרד שמקורו עוד לפני הגירוש והאינקוויזיציה. רוב מנהגי הקהילה דומים למנהגי מרוקו, אולם חלקם משקפים את מנהגי ספרד שלפני הגירוש. עד היום נהוג לקרוא בשבת חול המועד פסח את שיר השירים בלאדינו, וכן לקרוא את פרקי אבות בין פסח לשבועות בלאדינו, כפי שהיה נהוג בספרד לפני הגירוש.

אחד השירים שלעולם לא יפסחו עליו בשולחן השבת של המשפחות היהודיות בגיברלטר, הוא השיר הידוע בנדיגאמום (נברך). שיר זה הוא תפילה הנאמרת לאחר הסעודה, ומהווה מעין תחליף לברכת המזון. האנוסים בספרד ובפורטוגל שרו שיר זה, שאין בו סממנים יהודיים, כדי לא לוותר על ברכת המזון, ובמקביל לא לגלות את יהדותם כלפי האורחים הזרים הנכנסים לבית. כיום, שיר זה נאמר גם בשפת הלאדינו, בנוסף לברכת המזון המקובלת בבתים רבים של יוצאי ספרד בעולם כולו.

בתרגום חופשי:

"הבה נברך לא-ל עליון, לאדוננו בוראנו. תודה ניתן לו, על הטוב אשר גמלנו. את שמו נהלל על רחמיו עליון. הודו לד' כי טוב כי לעולם חסדו".

בקהילה ישנו כולל לאברכים הלומדים יום שלם ואף משתתפים בהוראה לילדי הקהילה וקיימים בה בתי ספר ותיכונים לבנים ולבנות, מעון וגן חובה לילדים, מקווה, שתי חנויות כשרות, מסעדה בשרית, מסעדה חלבית ומאפייה כשרה. מוצרי המזון מגיעים מאנגליה, מספרד וגם מישראל. בניגוד למרבית הקהילות הקטנות בעולם, יהודי גיברלטר יכולים לטלטל בשבת. המבנה הטופוגרפי הייחודי של האי אפשר להקים במקום עירוב מהודר.

כיום, 85% מהיהודים בגיברלטר שומרים מצוות. 80% מהמשפחות שומרות על טהרת המשפחה, נערים ונערות רבים נוסעים ללמוד בישיבות ובסמינרים, ובתי הכנסת מלאים גם בימי חול.

האגדה מספרת, כי בעבר היה מחכה היהודי לחברו ביציאה מהכנסייה והנוצרי היה מחכה לחברו ביציאה מבית הכנסת... ככל שחלפו השנים, לאור מדיניותו של הרב, הפכה הקהילה היהודית לסגורה מאוד. כמובן שעדיין קיים שיתוף פעולה מלא בין יהודים לגויים בעולם העסקים, אך בתי הספר היהודיים שהוקמו ומסגרות רבות אחרות שנבנו - רק הוסיפו להפרדה זו.

הרב חסיד מספר כי מעולם לא נתקל באנטישמיות. לא מצד הרשויות ולא מצד החברה. קללות, אלימות או צלבי קרס על קירות בית הכנסת, שנפוצו בשנים האחרונות במקומות רבים כל כך באירופה, הם בבחינת 'שמועה רחוקה' בעיני הקהילה היהודית בגיברלטר. "אנחנו רק מקווים שזה ימשיך כך ושהרוחות הרעות מאירופה לא יצליחו לחצות את המיצר", הוא מסיים בתקווה.

אלף תושבים שמתגוררים רובם ככולם בבתים בירות בשיפולים המערביים של הצוק המתנשא של גיברלטר.

בכלל כמעט ואין בגיברלטר בתים פרטיים, וזה לא כי חסר בה כסף. להיפך הכסף זורם בה בחופשיות יחסית. זה בגלל שהאדמה נדירה ויקרה כל כך. בכל מקום עובדים עוד ועוד טרקטורים ובולדוזרים, שופכים אדמה לתוך הים, בניסיון להרוויח עוד מטר רבוע ולבנות עוד בית בירות.

בגיברלטר רחוב ראשי אחד שנקרא כמה פשוט 'הרחוב הראשי'. על הרחוב הזה אפשר לחצות את העיר מצפון לדרום בנסיעה קצרה. שניים-שלושה מטוסים נוחתים בכל יום בנמל התעופה הקטן, ולכבודם נסגר כביש הכניסה לגיברלטר מספרד, הניצב למסלול הנחיתה. הבדיחות המקובלות על מקום קטן בו כולם מכירים את כולם, נשחק כבר מרוב שימוש במקום הזה.

ועם הקרבה הזו היה צריך הרב חסיד להתמודד. כאשר הגיע הרב עם משפחתו לגיברלטר, אחוזי ההתבוללות בקהילה הגיעו ל-60% 70%, כיום לעומת זאת אחוזי ההתבוללות עומדים על אפס. יש האומרים, כי הישג זה נזקף לזכותו של הרב. היו מקרים, כך מספרים, בהם פגש הרב בחור יהודי שהולך ברחוב עם נערה שאינה יהודיה. הרב לא נרתע, ניגש אל הצעיר, והציע לו להתלוות אליו לשיחה או לשיעור. כך הוא עורר 'ראה' מסוימת בקרב הצעירים, שחששו מלהיכנס לתקרית לא נעימה זו ונמנעו עם הזמן מקשר פומבי עם גויות.

אחד הפרויקטים של הרב חסיד הוא - 'תורה טיימס': עיתון שבועי המכיל מאמרים והודעות שבועיות לכלל הקהילה. הרב בוחר את המאמרים הרלוונטיים לטעמו במהלך השבוע, מדפיס את העיתון ומפזר אותו (לעיתים באופן אישי) לחלוקה בימי חמישי. מבחינתו זה 'בייבי' שהוא לא מוותר עליו. הוא רואה בעיתון הזה נכס חשוב לקהילה. כדי להוכיח לנו את הרלוונטיות של העיתון בעולם המקוון של היום, נותן הרב דוגמה מעניינת: לדבריו, גם אם אשתו הגויה של אחד מיהודי המקום תיקח את העיתון מתיבת הדואר ותשים אותו בפח, מחוסר עניין - הוא עשה את שלו. "העיתון מזכיר לה, בכל יום חמישי, שהיא נשואה ליהודי... גם אם היהודי הנשוי לגויה יזרוק את העיתון לפח, הוא יזכור בכל יום חמישי שהוא יהודי הנשוי לגויה..."

שיר האנוסים

הרב חסיד מספר כי כמעט כל יום הוא 'סיבה למסיבה' בקהילה בגיברלטר. יש בריתות, חתונות, בר מצוות או אירועים קהילתיים וקבלות פנים לאנשי ציבור חשובים המגיעים לאי מרחבי העולם. האירועים מתקיימים בדרך כלל בבית הכנסת, בבית הספר היהודי או באחד מבתי המלון במקום.

הקהילה היהודית בגיברלטר היא ברובה בעלת אופי ספרדי, אך יחד עם זאת, האשכנזים בקרבה לא מרגישים מקופחים. אין שום הפרדה בין אשכנזים לספרדים, והפעמים היחידות שהאשכנזים





אסורה אכילת קטניות בפסח?

מניין נובע איסור אכילת קטניות בפסח בקרב עדות האשכנזים? מדוע עדות המזרח לא קיבלו עליהן מנהג זה? ומי מבין גדולי הספרדים נהג בעצמו בכל אופן באיסור קטניות? סקירה קצרה בנושא איסור קטניות בפסח, וכיצד הדפו גדולי ישראל את מתקפת המשכילים שניסו לבטל איסור זה

אשר ב"ר שאול מלוניל. ספר זה כולל בקרבו את המנהגים שנהגו בהם יהודי פורבינציא, והוא כותב ש"נהגו כל העולם שלא לאכול זרעונים בפסח מפני שהן מחמיצים, וע"כ נקראים חומצי, ולא מסתבר לומר שיהיה המנהג תלוי באיסור כלל, שאין בשום קטניות בעולם שום חימוץ, אלא מפני שאין דרך לאכול קטניות במועד, שהרי כתוב ושמחת בחגך, ואין שמחה באכילת תבשיל קטניות".

טעם מענין לעצמו.

לעומתם, מוזכר ב"אור זרוע": מורי, רבנו יהודה בעצמו, היה אוכלם ואחריו נהגו רבים להקהל, וח"ו לא באה תקלה על ידם. חריף יותר הוא מה שכתב רבינו ירוחם: "אותם שנהגו שלא לאכול אורז ומיני קטניות מבושל בפסח \$ מנהג שטות הוא, זולתי אם הם עושים להחמיר על עצמם, ולא ידעתי למה. הנה לנו טעמים בעד ונגד עוד במשנת קדמונים.

מפסיקתו של ה"טור" (סי' תנ"ג): מתברר שבימיו עדיין לא היה המנהג מקובל ומבוסס, ונחלקו המנהגים בכל מקום. "יש אוסרין לאכול אורז וכל מיני קטניות בפסח בתבשיל, לפי שמיני חיטים מתערבים בהם. וחומרא יתירה היא ולא נהגו כן". כך נראה מעוד מגדולי ראשוני הפוסקים.

כך אנו רואים גם בדבריו של אחד מתלמידי הרשב"א, רבי שם טוב גאון בספרו "מגדל עוז" (על הרמב"ם, הלכות חמץ ומצה, פ"ה): "גם רבותי נ"ע היו חלוקין בו, דמורי הרשב"א היה נוהג בו היתר לעצמו,

המשכילים שנשאו עיניהם לפרוק עול תורה ומצוות, שלחו את ידם לפגוע במנהג איסור הקטניות שנתקבל לפני מאות בשנים בקהילות אשכנז.

איסור אכילת קטניות בפסח, הנהוג אצל עדות אשכנז, אין לו מקור בש"ס. זו תקנה שהונהגה בקהילות אשכנז בדורות קדומים. את המקור הראשון אנו מוצאים בהגהות הסמ"ק (סי' רכ"ב) (תאריך) הכותב: "רבותינו נוהגים בהם איסור שלא לאכלם בפסח כלל וכו', וגדולים נוהגים בהם היתר. ומורי, רבנו יחיאל (מפאריש) היה נוהג לאכול בפסח פול הלבן... מיהו קשה הדבר מאד להתיר דבר שנוהגין בו העולם איסור מימי חכמים הקדמונים... דמסתמא לא נהגו בו איסור מחמת חימוץ, שודאי לא טעו בדבר שתינוקות של בית רבן שלמדו ההלכה יודעים שאין מחמיצים כי אם חמשת המינים, ולכן נראה לקיים המנהג ולאסור קטניות בפסח, אולם אם אין בו חשש חימוץ, מדוע אסרוהו קדמונים? על כך ממשיך הסמ"ק: "דמטעם גזירה הוא, דכיון דקטניות מעשה קדירה הוא, ודגן נמי מעשה קדירה הוא כגון דייסא, לכן אם נתיר לבשל קטניות, אולי אתי לאחלופי ולהתיר דייסא, כיון ששניהם מעשה קדירה הם, וגם שניהם הם מידי דמדגן. וגם יש מקומות שרגילים לעשות מהם פת כמו מחמשת המינים, ולכן חיישינן". כלומר, מדובר בחשש של אחלופי שלא בחשש חמץ, ומקור קדום זה מעניק לנו את ההסבר הפשוט וההגיוני לטעם האיסור לאכול קטניות בפסח.

רבינו מנוח מזכיר מקור יותר קדום והוא "ספר המנהגות" של רבי

בראש המוסד, וחברו לו מספר ידידים שהשתייכו לחוגי המשכילים. מהתקנות הראשונות שתיקנו היה היתר לאכילת קטניות בפסח. לא די היה להם בעובדה שבשטח שיפוטם הותרו הקטניות, כי אם גם ניסו להפיץ את דבר ההיתר בקהילות אחרות.

וואלף הידנהיים פירסם "דברי אגרת" פרי עטו של אחד הרבנים המתירים, ר' מנדיל שטיינהרט שמו. שם מרבה הוא לבנות את יסודות התרו על הספר המזויף "בשמים ראש". בהקדמתו הוא כותב: "ולא אוכל להתאפק מלעבור את פי אוהבי ולהביא את כל הדברים האלה למכבש הדפוס, למען יראו כל מוצאי דעת ויבינו כל דורשי היושר והצדק, אשר לא למען הרבות כבודם ולהתגדר במלאכת ה' עשו שרי הקונסיסטרים את אשר עשו, בלתי אם במסלול הנכון ובאורח מישירים דרכי החכמים הקודמים נוחי נפש הלכו, וכל מעמיהם על אדני פז דברי הש"ס והפוסקים מיוסדים ונכוחים" (ראה על כך בהגדתו של הרב בצלאל לנדוי).

משכילים אלו ניסו להסתיר את מאבקם העיקרי כנגד קדשי ישראל, בהעלאת טענות של צדק ויושר תוך האשמת הפוסקים ברשעות וברמאות. הנה דיברו על מצוקתם של החיילים היהודיים שהתגייסו לצבא: שבגלל הרבנים צריכים לסבול בפסח: "לזאת יחרד לבבנו, אם יהיה הפסח לבני ישראל, ואנשי המלחמה חונים מחנה או בתוך עיר או כפר אשר אין איש מישראל יושב בהנה, מה יעשו אלה חלוצי הצבא מעמנו אשר מאנו נפשם להתגאל בפת בג המלך שלא לעבור ח"ו איסור כרת? ... ועתה נפשנו בשאלתנו ועמנו בבקשתנו, האם אין למצוא תקנה לאנשי המלחמה האלה, להתיר להם אורז ודוחן ומיני קטניות, שאין בהם חשש חימוץ. וגם שמענו שבני מערבי והספרדיים אוכלין אותן בפסח, למען לא היה מוכרחים האנשים האלה לאכול חמץ בפסח ח"ו?"

וכל הטענות הללו בלשון רבנית ובמסווה של יראת שמים, להצדיק את פעלו של ראש הקונסטואר ישראל יעקבסון שביטל את המנהג. "וכאשר ראינו כי כן האנשים דוברים, גם כי קרב עת בא מועד הפסח, צוה ראש המדברים, הוא האדון פרעזינדט יאקבזאן, אשר גם לו יד ושם במקרא, במשנה ובגמרא, על הרבנים היושבים על מדין בקונסיסטוריום, לעיין ולבקש על הדבר הזה, מה לעשות, אם להתיר ואם לאסור ע"פ דין תורתנו הק', ולהביא דברינו והסכמתנו ליום הוועד... ומכל הטעמים אשר מצאנו ואשר ה' אנה לידינו, הסכמנו יחד להתיר מיני קטניות, בלי שום פקפוק שבעולם, ולא לבד לאנשי המלחמה, אך לכל איש מישראל היושבים במלכות וועסטפאלען, ואתה ידידי תאמר ברוכים אתם וברוך טעמכם". ובנימוק ההיתר עבור חיילי הצבא, התירו באופן גורף בנסיון לערער את כל יסוד המנהג הקדום של איסור קטניות.

אותו רב לא הסתפק בטיעון שאין באורז ובדוחן ושאר מיני קטניות חשש חימוץ. הוא גם דן האם אפשר לאסור משום דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור, שאי אתה ראשי להתירן בפניהם. לשם כך הוא מעתיק את דברי הטור שהזכרנו, וכותב: "וידוע דהטור אשכנזי היה, ובימי עדיין לא נהגו איסור באשכנזי במיני קטניות, ואפילו להיש אוסרין אינו אלא משום חטיף שהתערבו בהן. הרי קומץ גדולי עולם אלה אשר כל בית ישראל נשען עליהם חברו יחדיו אל עמק השוה, שבמיני קטניות ובאורז ודוחן אין בהם שום חשש ולא גזירה משום חימוץ, ומותרים לאכלם בפסח בתבשיל".

וממשיך לדייק ולדון בדברי הסמ"ק: "ומזה תראה ברור כשמש, שאף הסמ"ק לא כתב דאסור משום חשש הנ"ל, אלא שכתב טעם מדעתו להנוהגים להחמיר על עצמם, ולא מצא טעם נכון לחומרתם, עד שטרח ויגע למצוא טעמים שונים".

וכל שכן שהיה מורה לאחרים, ושאר רבותי צרפתים נ"ע היו נוהגים בו חומרא, ואני אחריהן נהגתי חומרא לעצמי, ומיקל אני לאחרים".

אולם, בחלוף הזמן בתקופה מאוחרת מעט, כבר התפשט המנהג והתקבל אצל רבים. איסור קטניות כבר מוזכר בספרו של רבי ישראל איסרלין בעל "תרומת הדשן". ובעיקר בא האיסור לידי ביטוי מלא אצל המהרי"ל, אבי מנהגי אשכנז, הכותב בבירור: קטניות כל מיניהן, אמר מה"ר שלום (מניישטאט) דגורנין שלא לבשלן בפסח ע"פ שלא מחמיצין, מ"מ גזרו על כל מיני קטניות, אטו חמשת המינים. ואל יאמר אדם כיון שאין איסור מדאורייתא אין לחוש, דכל דגזרו רבנן, העובר עליו חייב מיתה ועובר על לא תסור מן הדבר אשר יורוך וגו'... אבל דבר שפשוט איסורו ובא להתירו מכח מנהג שם, יסכר פי דוברי שקר, וגם אם תולה בחכם, שוא ושקר דיבר הנביא הוא, ואילו היה החכם שם, היה משיב הבדאות והשוא ומדוח על פניו". דבריו ברורים ונחרצים ביותר.

ההתפלגות בנידון בין קהילות אשכנז וספרד נובעת מכך שיוצאי ספרד קיבלו עליהם את פסקו של מרן ה"בית יוסף" בשולחן ערוך, הכותב דמותר לעשות תבשיל מאורז וקטניות, בעוד הרמ"א כותב: יש אוסרים, והמנהג באשכנז לאסור, ואין לשנות.

שורש התהוות מנהג איסור קטניות ובאיזה אופן נתהווה \$ לא ידוע, האם הראשונים נמנו וגזרו, או שהיתה רק מחלוקת החכמים אם להחמיר או להקל, והוכרע מה שהוכרע. גם הפוסקים שמזכירים בתוקף מנהג זה, לא הזכירו בדבריהם את אופן קביעתו ותקנתו.

דורות רבים של יוצאי אשכנז נהגו לאסור קטניות ללא שום פקפוק והרהור, אולם עם הופעת המשכילים בחוצות קהילות ישראל, הם עשו מאמצים רבים לבטל מנהג ולהתיר את אשר נאסר מכח מנהג ישראל דין הוא. בכל האמצעים שעמדו לרשותם ביקשו לבטל ולערער מנהג זה.

זה היה אחד מן הנסיונות הראשונים של ההשכלה לפגוע ולפרוץ את חומת הדת המסורה בידינו.

המאבק נגד האיסור החל עם זיפופו של ספר "בשמים ראש" על ידי שאול ברלין, שטען שהספר כולל תשובות הרא"ש. זיפופו של הספר הוכח, כאמור, כשהתבררה מטרתו לפגוע במנהגי וקדשי ישראל. בסימן שמ"ח מדבר ה"בשמים ראש" על מנהג האיסור קטניות, ומנסה לערער את כל יסוד מנהג זה. וכך הוא נוסח השאלה: "ומה ששאלת בדבר הקטניות והאורז והדוחן בפסח, שמקצת רבני אשכנז אוסרים, וכן המנהג במקצת קהילות, אומרים שאין זכורים זמן שאכלוהו". ועל זה בא תשובתו שכולה פלפולי סרק שריח השכלה נודף מהם: "קרוב הדבר שמן הגרושין והבלבולים נשתקע ענין זה. שהגירוש הראשון שהיה למונטסיין, היה ג"כ עדה קטנה של קראים בתוכם שנתגרשו, ונבנו בתוכנו בלכתם עמנו בגירוש, והם לא ידעו שום חילוק בין לחם ללחם, והכל מחמיץ, כל שאפשר להיעשות ממנו קמח ולחם. אבל אנו חלילה לנו לאסור דברים המותרים חנם". והוא ממשיך: "וביותר משום תקנת עניים ודלים שאין להם בשר ולחם לשבוע כל ימי המועד, ומעברין שלא ליקלעו תרי שבי בהדי הדדי, משום עניים האוכלים ליטרא ירק בסעודתם... ק"ו לאסור רוב מיני מאכל לעניים ואביונים ביו"ט, והמחמירין עתידין ליתן את הדין".

אחרי הנסיון הראשון באו עוד ניסיונות. מפעם לפעם ניסו המשכילים בדרכים שונות לפגוע במנהגי ישראל, כמו גם באיסור קטניות. בתקופת קיסרותו של נפוליאון הקים הלה בוואסטפאליה ממלכה בפני עצמה בגרמניה, "קונסיסטוריה" (שדמתה ל"סנהדרין" שהקים בצרפת). ישראל יעקבסון, מגדולי המשכילים, מונה בתפקיד רם מעלה לעמוד

דהתרה תועיל בו מאומה".

ובסוף דבריו הוא מעלה את החשש שהנלחמים להתיר הנם קלי דעת הפורצים גדר התורה, ובין כך ובין כך יש בזה הירוס גדול להדת, ולאמר להם צאו מתוך עמנו..."

מצה מקטניות

נקודה נוספת בנושא איסור הקטניות הוא מה שמוזכר בשו"ע הרב, דאפילו במיני קטניות לא נהגו אלא איסור אכילה אם נפלו עליהם מים, כיוצא בזה ה' מיני דגן, אסור מעיקר הדין. ומכאן יש שהתירו לאפות מצה מקטניות, דהאיסור הוא רק כאשר הושרו, ואז לו היו אלה מיני דגן היו מחמיצים. הגאון הרגוצ'בי אסר גם במקרה זה. זאת משום שאנו אומרים לא פלוג, וגם באופן שלא שייך חשש אנו גם מוזהרים.

לפולמוס בפני עצמו זכה ה"שמן שומשומין". וויכוח תורני וסערה פרצה מסביבו. שומשום נחשב לאחד ממיני קטניות שגם שמנם נאסר. נוסף על כך היה חשש שבשמן נתערבו גרעיני חיטה, ומן הראוי להחמיר בו הן מצד קטניות והן מצד חומרת תערובת חמץ, שגם גדולי הספרדים חששו לכך. אולם, בשנת תרנ"ה ייצרו יהודים יראי ה' שמן שומשומין, ובכדי להתירם בשימוש בפסח, בדקו בדקדקנות את גרעיני השומשום והרחיקו מהם את גרעיני החיטה. פרץ וויכוח תורני האם לאסור או להתיר. היו שטענו לאיסור, היות ומקובל מאז ומקדם להחמיר בשמן שומשומין, לעומתם טענו אחרים להתיר, שהרי גרעיני השומשום נבדקו והוסר מהם כל חשש מתערובת חמץ. מלבד זאת הוא הוכן בכתישה ללא מים.

אגרות ומכתבים שוגרו מכל עבר בנושא זה, ומרן ה"בן איש חי" כותב: "בשמן שומשומין, כתב הרב "פרי חדש", "דבר מצוי הוא שיש בו גרעיני חיטים מעורבין בשומשומין ושורין השומשומין במים קודם כתישתן, ולכן אפשר לאכלו בפסח, דאכתיא משהו חמץ, וכל משהו אין לו שיעור, ולכן נהגו לבשל בשמן זית דוקא וכן ראוי להורות... אך פה בעירנו בגדאד יע"א לא נהגו איסור בהדלקה, וכל בעלי בתים מדליקין בשמן שומשומין ולא נוהגין איסור אלא באכילה בלבד".

ועוד כותב הוא בענין זה: "פה עירנו יש הרבה בעלי בתים נוהגים שלא לאכול אורז בפסח, מפני כי האורז ימצא בו תערובת חיטין ושעורים, וצריך לבדקו תחילה פעמיים ושלוש, וחוששין שמא ישגו בבדיקה וישאר באורז חיטה ושעורה ויכשלו בו, לכך בדלין ממנו, ויש נוהגים לאכול אחר בדיקה".

ונסיים בדברי בעל ה"כף החיים": "וכן הוא המנהג עתה בין הספרדים בכמה מקומות להורות בדיני פסח ככל החומרות שכתב מור"ם (הרמ"א) בהג"ה, בשו"ע, וכדברי הזכור לאברהם הנז', חוץ מאיזה פרטים שיש שנוהגים להקל, כמו באכילת אורז וכדומה.

אולם הגר"ע יוסף זצ"ל פסק: אורז וכל מיני קטניות, ובכלל זה אפונים, מותרים בפסח, ובלבד שיזהרו לברר את האורז מחיטים או מיני דגן, ולכן נוהגים לבדוק את האורז שלוש פעמים, ובשעה שאין ילדים בקרבם. והאשכנזים נוהגים איסור בפסח באורז וקטניות, ואין להם לשנות ממנהגם זה, אפילו על ידי התרה.

אע"פ שיש מחמירים בפסח בכמה חומרות, את צנועים חכמה להחמיר בביתו, ואם הגיע להוראה, יורה ע"פ הדין דוקא, ואין להורות לספרדי להחמיר נגד דעת מרן גם בהלכות פסח, כי אנו בדין נקטינן כהוראת מרן בכל דבריו, וכל הפורש ממנו כפורש מן החיים, ואומר על מותר אסור סופו לומר על אסור מותר. ואל תטוש תורת אמן.

(ילקוט יוסף, המקוצר, עפ"י "ביע אומר")

גם בהקשר לטענה של החשש שיעשו פת מקטניות, הוא טוען: "גם זה לא שייך בזמננו, ומילתא דלא שכיח לא גזרו ביה רבנן". וכך ממשיך בקונטרס זה לחתור תחת כל יסודות הפוסקים וטעמיהם בדבר האיסור. גם על החשש של הסמ"ק שהרבה תבואה מעורבת בהן ואי אפשר לבררו, כותב: "ומעשים בכל יום יוכיחו דלא נמצא כ"כ תבואה מעורבת בהן עד שא"א לבררו, וגם אני בדקתי לא פעם אחת ולא שנים, אלא הרבה פעמים, ומעולם לא מצאתי בהן רק מעט מזעיר".

את דבריו הוא מסיים: "אבל עתה שבאתי בימים, ועמי הסכמת חברי הגאונים, כל הרוחות שבעולם אין מזויזין אותי ממקומי, ות"ל קיימנו בעצמנו לא תגרו מפני איש, ולא זו בלבד שאני עומד בדיבורי ובהיתר מיני קטניות ואורז ודוחן, אלא שאני נותן שבח והודיה למקום ב"ה שהניח לנו מקום להתגדר בו, ולתת לדל די מחסרו את יחסר לו, ואקיים בנפשי יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך".

קונטרס נוסף בענין התרת אכילת קטניות יצא לאור בשם "אסור חמץ", שבו קורא המחבר לכל רבני הזמן להתיר אכילת קטניות, אורז ודוחן בפסח. ונגדו יוצא בהתקפה חריפה הגאון רבי שמואל פריינד זצ"ל מפראג בספרו "קרן שמואל". הוא ראה מחובתו להגיב על הדברים, והוציא לאור קונטרס זה שבו משיב תשובות ניצחות על טענותיהם. ופותח את קונטרסו בשאלה: "אם יש בזמנינו להתיר לזו מן המנהג המבואר ברמ"א א"ח סי' תנ"ג שלא לאכול מיני קטניות בפסח ע"י התרה מג' הדיטות אם לא". זאת מבלי להיכנס לטעמי האיסור.

הוא בונה את טיעונו על מקורות מהש"ס ובראשונים ואחרונים, ודן בשאלה אם אפשר להתיר הדבר: "ולכאורה גם המנהג שלא לאכול קטניות בפסח יש לו התרה, אולם לדעתי ע"כ לא אמר הרב"י דנוהג כן מחמת חומרא יש לו התרה, רק בבא מעצמו לשאול על נדרו, אבל לא שיודיעוהו אחרים שיוכל לבטל מנהגו, דזה וודאי אסור הוא... ואף בנידון דין כיון דחושבים העולם דמיני קטניות אסורין מד"ה, אם נודיע להם דיש להם התרה, יקל האיסור בעיניהם, ויעברו עליהם בלי התרה, או על שאר מנהגי ישראל שאין להם התרה". טעם נוסף כותב, שבמקום שנהגו בדבר אין רשות ליחיד לפרוש עצמו מן הצבור.

טעם שלישי מביא, שמנהג שנהגו האבות לאיסור אין להתיר לבנים. ומביא עוד מספר טעמים ונימוקים: "נראה בעירנו אשר קבלו עליהם ב"ד מו"ש לרבניהם, ולעשות ככל אשר יורו, לזאת מאחר שכבר הוכרז פה בכל בתי כנסיות בזמן שיצא הפס"ד מאת הקאנסיסטאריאוס של היהודים הדורים במדינת וועסטפאלען בימים ההם \$ דפה חלילה להתיר אכילת מיני קטניות בפסח במדינתנו, צריכים כל יושבי עיר הזאת לילך אחר הפסק ב"ד דפה".

ובהמשך כותב: "לדעתי מנהג זה הוא מנהג שנתייחד מגדולי חכמי הזמן אשר במדינות אשכנז, ולדעתי יורה לדברי כל מודה על האמת, כי מנהג ישן נושן הזה אשר נתפשט מכמה מאות שנים בכל מדינות אשכנז ומדינות אדונינו הקיסר יר"ה (חוץ מאיטאליען), לא נתחדש ע"י ההמון עם לא בינות, כי מדוע יסכימו להעמיס עליהם עול חומרא גדולה כזו, ואם יעלה על לב אנשי מקום אחד, ימאנו בו בני מקום אחר, ויפנו לו עורף ולא פנים, לכן הדבר הנראה לעיין שהוא תקנה קדומה מחכמי ומנהגי עדת ישורון במדינות ההם".

"תקנות רבות הנהיגו חכמי ישראל אחר חכמי הש"ס, לפעמים לכל המדינות אם יקבלו דבריהם, ולפעמים רק לבני מדינתם שכבר קבלו עליהם, וזה המנהג המדובר כאחד מהם, ולכן צריכים בני המדינה לנהוג כתקנתם". ועוד כותב ש"אולי נאסרו מינים אלו באסיפת חכמי עיר ועיר, או מדינה ומדינה, וקרוב לומר שכן הוא, דלולי זאת לא היו מסכימים אנשי המקומות שנוהגים בהם איסור, וא"כ הוי דבר הנאסר במנין דצריך מנין אחר להתירו, ובוה לא עלה על דעת אדם, לדעתי,



חוסן קהילתי מסייע למלחמה בטרור

פורמלית. חוסן קהילתי נדרש, בין השאר, במצבי לחץ מתמשכים, מצבים שבהם התקווה לעתיד מהווה מרכיב חשוב.

תרומת מתנדבים ליצירת חוסן

בספר "שעת הזהב" מובאת בהרחבה התפיסה כי ההיערכות הנכונה לשעת חירום ופעילות הסיוע וההצלה בעת התרחשות אירוע חירום מחייבות שילוב מתנדבים. תפיסה זו, מתבססת על המציאות שבה המתנדבים הם תמיד הראשונים המגיעים למקום ההתרחשות: - הם גרים/עובדים בקרבת מקום, הם בעלי מוטיבציה גבוהה לסייע לנפגעים, (הם מכירים אותם בצורה בלתי אמצעית), והם בעלי השליטה באמצעי ההצלה והסיוע הראשוניים השייכים להם או לשכניהם. גישת ההתערבות "מבוססת הקהילה" גורסת כי כאשר מתרחש אסון, יש להניע את הקהילה לעבור מהתמקדות בהרס ובאבדן לתמיכה עצמית ולתפקוד עצמאי, ולשם כך יש למנגנונים פנים-קהילתיים חשיבות רבה לפני האסון, במהלכו ולאחריו.

במדינת ישראל, הכירו בצורך ייחודי זה, וכותב המאמר היה שותף לפיתוח מודל של צוות לניהול קהילה בחרום וצוות לניהול בית ספר בחרום וצוותים אלה מוערכים כמאוד משמעותיים להתמודדות הקהילתית והבית ספרית עם מצבי החירום וכגורם המפתח חוסן אישי וארגוני. קהילות יהודיות ברחבי העולם, נתפסות כמרכזים יהודיים המעניקים שירותים לקהילה המקומית ולמטיילים יהודים מרחבי העולם בתחום היהדות (מקום תפילה, שעורי יהדות), מזון כשר ובחלקם הגדול גם שירותי חינוך.

לא אחת מדובר על משבר כהזדמנות, ולהערכת המשבר הנוכחי מהווה הזדמנות למיצוב קהילה יהודית גם כמרכז חוסן קהילתי המעניק שירותי תמיכה פיזית ורגשית בעת משבר או אסון.

גם היום ידוע שקהילה יהודית משמשת לעתים כגורם המעניק חלק משירות זה, לאחרונה ברעידת האדמה בנפאל, אך פעילות זאת הינה ספונטנית ואינטואיטיבית ללא תפיסה מקצועית מארגנת, מציאות שאינה ממצה את הפוטנציאל המלא של קהילה יהודית מחד, ולעיתים עלולה גם להיות שגויה מאידך (לדוגמה מסירה/אי מסירה של מידע בזמן המשבר).

הניסיון מראה שהכשרה מאד קצרה יחסית, יכולה להפוך צוות כזה לצוות מיומן המתמודד בצורה טובה ויעילה עם מצבי משבר מגוונים, ומפתח חוסן אישי וקהילתי להתמודדויות דומות בעתיד.

בתקופה האחרונה אנו עדים למציאות של התגברות אירועי טרור ברחבי העולם, כשלאחרונה המיקוד הוא ביבשת אירופה. מרבית האירועים מכוונים לא אחת כנגד הקהילות היהודיות ומוסדותיהן.

למרות, שהמציאות הזו מצאה ביטוייה כבר לפני מספר שנים (למשל מתקפת הטרור על בי"ס יהודי בטולוז), נדמה כי רק לאחר אירועי הטרור בפריז לפני כשנה, חל שינוי תודעתי בקרב המוסדות השלטוניים באירופה בכלל, ובקרב הממסד היהודי בפרט.

מציאות זאת ככל שהיא מתמשכת, צופנת בחובה איום נוסף – ערעור ה"חוסן" האישי והקהילתי; איום שלעיתים השלכותיו עלולות להיות קשות – פגיעה משמעותית ביכולת התפקוד האישי והקהילתי (לדוגמה – הימנעות מהגעה לביכ"ג, הסתרת סימני זיהוי יהודיים וכד') וברמה המערכתית ייתכן אף איום על עתידו של תפקוד הקהילה כולה כקהילה יהודית.



חוסן בקהילה מאוימת

ההגדרה המקובלת של חוסן מתייחסת ל"יכולת לעמוד בפני אבדן פוטנציאלי או היכולת להתאושש מהאבדן לאחר התרחשותו". כאשר בוחנים את הספרות המקצועית העוסקת בנושא מוצאים כי "ליבת" החוסן מכילה, למעשה, שלושה מושגים מרכזיים:

א. תחושת משמעות, הזדהות ומעורבות

מרכיב זה מתייחס למשמעות הערכית של מצב הדחק, תפיסת המציאות הקשה של התמודדות מתמשכת עם איום קיומי כאתגר, כהזדמנות וכשליחות ציונית-תורנית, בצד ההרגשה של שותפות ושייכות קהילתית מחזקות משמעותית את החוסן הקהילתי.

ב. תחושת שליטה

בגישת החוסן הקהילתי מודגשת היכולת של הקהילה להתבסס על כוחותיה שלה תוך ניצול משאבים זמינים בהתמודדות עם מצב החירום. במקביל לחוסן האישי, שאחד המרכיבים החשובים שלו הוא תחושת מסוגלות אישית, גם קהילה חסינה משתמשת בכוחותיה הפנימיים בזמן חירום ובימי שגרה.

ג. תחושת אופטימיות ותקווה

אקלים של תקווה ואקלים של אמון הם רכיבים חשובים בחוסן קהילתי, והם חלק מסדר יום ציבורי של מנהיגות פורמלית או לא-



הרב ניסן מקוסטרומה

בגיל 14 התחיל לשמור מצוות. בגיל 24 מונה לשליח בקוסטרומה המיתולוגית והצית את אש היהדות בעיר. הוא מצוי ברגשות מעורבים למראה הקהילה היהודית המתמעטת • 800 מילה עם הרב ניסן רופו



"כשהגענו לקוסטרומה, לא היה כאן מניין לתפילת מנחה או ערבית, גם אם היית ממתין בבית הכנסת שנתיים תמימות. כיום, יש ימים בהם מתקיימת בכל ערב תפילה במניין, עם שיעור תורה לפנייה או לאחריה" – זוהי, במילותיו הפשוטות של הרב ניסן רופו, רב הקהילה היהודית בקוסטרומה תמצית המהפכה שעברה על הקהילה היהודית הקטנה בעשור וחצי האחרונים, מאז החל לשמש כשליח חב"ד בעיר.

בדברי ימי העם הרוסי, זכורה העיר קוסטרומה בעיקר כמקום הולדתו של בית רומנוב, שושלת הצארים האימננית ששלטה במדינה ביד ברזל במשך 400 שנים רצופות. במגילת ההיסטוריה היהודית, לעומת זאת, חבויה לעיר שורה קטנה כמקום אליו הוגלה כ"ק האדמו"ר הריי"צ מליובאוויטש זי"ע על ידי השלטון הסובייטי, ב'עוון' הפצת יהדות. הריי"צ נידון לגלות של 3 שנים תמימות בקוסטרומה, אולם באורח פלא בוטל עונשו מיד והוא הורשה לצאת מרוסיה.

"אתחלתא דגאולה פרטית וכללית", כינה כ"ק מרן האדמו"ר מליובאוויטש זצ"ל את היום בו הגיע חמיו הקדוש לקוסטרומה בשנת תרפ"ז, זמן קצר לאחר שהתבשר על ידי חוקריו כי נידון למוות בירייה.

זרעיה של אותה 'גאולה כללית' החלו לנבוט בעיר יובל ומחצה בדיוק לאחר מכן, עת התיישב בה שליחו של הרבי, הרב ניסן רופו, אשר החל לקומם את שארית הקהילה היהודית הקשישה והמתבוללת.

סיפורו האישי של הרב רופו עצמו מהווה דוגמה אותנטית להתעוררות היהודית ברוסיה בעידן שאחרי הרמת מסך הברזל. סביו

וסבתותיו גדלו בבתים חסידיים, אך הוריו כבר היו מנותקים מכל ניצוץ של יהדות. כשהיה בן 14, בשנת תשנ"ב, נשלח לראשונה למחנה קיץ של חב"ד במוסקבה ומשם הדרך חזרה לשורשיו הייתה מהירה במיוחד, כאשר כבר ביום השלישי (!) של המחנה הוא נימול כדת וכדין ולאחר מספר ימים נוספים ערכו לו פדיון הבן. בסופו של אותו קיץ כבר שמר הנער ניסן שבת והקפיד על כשרות, הוא החל ללמוד במוסדות החינוך של חב"ד במוסקבה ומאוחר יותר בארץ ישראל.

בגיל 24 הגיע הרב ניסן רופו לקוסטרומה ופתח בתנופת עשייה, שהפכה את הקהילה היהודית הנידחת למגדלור המפיץ אור גם לקהילות בערים גדולות ומרכזיות ברדיוס של 100 קילומטרים ויותר.





חלקי התורה. באחד הימים לומדים גמרא, ביום אחר משנה, וכן הלאה עם הלכה, חסידות ופרשת השבוע.

"רעייתי מפעילה 'כולל נשים' פעם בשבוע, במסגרתו היא מוסרת בפניהם שיעור ביהדות", מספר הרב רופו ומוסיף בחיך: "13 שנים גדלנו והתפתחנו עד שחגגנו בר מצווה, בשנה ה-14 פתחנו את 'כולל תורה' ואנו מתחילים לקטוף מפרי עמלנו...".

מאנטישמיות הוא אינו חושש, למרות שחווה כמה התנכלויות בעבר. "אנחנו נתקלים קצת באנטישמיות. אי אפשר להגיד שהיא אינה קיימת אבל גם לא ניתן לומר שהמצב קשה. אני מרגיש חופשי ללכת עם הילדים בעיר, בכל שכונה ובכל שעה, עם לבוש חסידי מלא". הרשויות ברוסיה מתייחסות בחומרה רבה לאירועים אנטישמיים וגם המשטרה המקומית מטפלת בעניין ככל שידה מגעת. בתקופות החגים או בעת אירועים גדולים בקהילה, מציבה המשטרה אבטחה על מקום ההתכנסות.

בזכות הרבי

כשהרב רופו נשאל אודות חינוך הילדים במקום כה נידח, הוא משיב בכובד ראש: "זו שאלה טובה. עבור הקטנים יש לנו כאן גן ילדים והגדולים יותר לומדים מהבית בבית הספר המקוון של חב"ד. צריך לזכור גם שהרבי לקח על עצמו את האחריות לעתידם של ילדי השלוחים, אבל החינוך המשפיע ביותר הוא הדוגמה האישית של החיים בבית חסידי והעיסוק היומיומי בהפצת היהדות".

בתו בת ה-3 של הרב רופו שברה פעם את ידה ונוקקה לקיבוע בגבס בבית החולים המקומי - "בית הרפואה", כפי שהרב רופו מקפיד לכנותו, כמנהג חב"ד. הכאבים היו עזים וכשזעקתה של הפעוטה התעצמו, הציעה לה האחות סוכרייה כדי להרגיעה, אך נדהמה כאשר קרה בדיוק ההיפך והילדה הגבירה עוד את צווחתיה - "זה לא כשר!".

"יש לנו פה מקווה טהרה, גן ילדים, בית ספר ללימודי יהדות בשעות הערב ובימי ראשון, חנות למוצרי מזון כשרים במחירי עלות, ארגון עזרה לנזקקים, חברה קדישא ועוד. בעצם, יש כאן כל מה שקהילה יהודית צריכה", אומר הרב רופו בסיפוק. היותו יליד רוסיה הופכת אותו לכתובת גם עבור חלק מעמיתיו השלוחים, אשר נזקקים לפעמים לתרגום או לסיוע בעניינים שונים מול הרשויות.

הצעירים עוזבים וזה משמח

קוסטרומה, עיר בינונית במונחים רוסיים, שוכנת על גדות נהר הוולגה כ-350 קילומטרים צפונית-מזרחית למוסקבה הבירה. היא נחשבת לעיר נמל חשובה ומספר תושביה עומד על כרבע מיליון, אך מתוכם כ-300 יהודים בלבד חברים בקהילה היהודית המצטמקת לאטה. לפני מספר שנים הוכשרה חלקה יהודית בבית העלמין המקומי והיא הולכת ומתמלאת, אך התמעטות הקהילה נובעת גם מסיבות משמחות - צעירים וצעירות שהפכו לשומרי תורה ומצוות באופן מלא עבור למוסדות חינוך יהודיים בקהילות מבוססות יותר, "שלחנו כמה נערים ל'מתבתא' של חב"ד במוסקבה וכמה נערות ללימודים במכון חמ"ש. ניתן לומר שיש ברחבי העולם כמה נציגים של קוסטרומה ששומרים תורה ומצוות...", מספר הרב רופו.

החיים היהודיים בקהילה כל כך קטנה ומרוחקת אינם פשוטים. במאמצים עצומים נוסד מניין קבוע בשבתות בבית הכנסת וגם בהלוויות יימצאו תמיד עשרה יהודים. בחגים המצב טוב יותר וכ-80 עד 100 מבני הקהילה באים להתפלל בבית הכנסת ולשמע דברי תורה מהרב, אשר מנסה להשפיע עליהם לבוא שוב ובתדירות גבוהה יותר.

"השנה פתחנו תכנית 'כולל תורה' בסיוע 'קרן מרומים'. יותר מעשרה יהודים באים לבית הכנסת 5 פעמים בשבוע, לשיעור תורה ולתפילה. בגלל הזמן המצומצם - כשעה ביום - תכנית הלימודים מחולקת בין כל



ארונות קודש | בימות | ספסלים
ארונות ספרים | ציוד משלים

שרות לקוחות והזמנות | +9728-9366363

מייל | office@finish1982.co.il | אתר | www.finish1982.co.il

מפעל ומשרדים | האדום 23 א.ת. כנות | כתובת למשלוחים | ת.ד. 2418, רחובות